

İKTİSAT DERGİSİ

5. İKTİSATÇILAR HAFTASI PROGRAMI

11. Aralık 1978 Saat 17.30

ACILSÜ TÖREN VE KÖKTEYL
• O. İktisat Fakültesi Doktoru Salonu

Çemilay Genel Başkanı Prof. Dr. YÜKSEK
• O. İktisat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. E

12 Aralık 1978 Saat 14.30

1. KEŞİ YILLIK KALKINMA PLANI
öç. Dr. BİLİSAY KURUC
Zevce Planlama Teşkilatı Müşteri:

3 Aralık 1978 Saat 14.30

ÜRKİYEDE VERGİLEMEİN YENİDEN
Prof. Dr. SEVİM GÖRGÜN
• O. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. MEMDÜH YASA
• O. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. AYKUT HEREMKİN
Sakalınır İ. T. A. İ. ÖZETİNİ
öç. Dr. İZZETTİN ÖNDER
• O. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi

ALAT SARAL

**İktisatçılar
Haftası
bugün başlıyor**

İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti'nin düzenlediği "İktisatçılar Haftası" bugün Şeriaten Ötel'den başlayacak. 16 Aralık gününe kadar üç hafta çeşitli konular ele alınacak. Bu arada "Türkiye'de Vergilerin Yeniden Düşürülmesi" konusu da tartışılacak.

Fakülte başkanı Prof. Dr. Esmâ Cam'ın başkanlığında birer gün konuşmaları yapılacak ve 18 Aralık'ta Dekan Prof. Dr. Esmâ Cam'ın başkanlığında merkeze bir hafta edemeyenler için ikinci günü olan 12 Aralık'ta Ötel'den devam edecek.

Bu yıl ilk kez "İktisat ve Yüceliş Planı" başlığıyla 18 Aralık gününde, "Germersheimde Yabancıların Konusu" başlığıyla 15 Aralık'ta ve "Sle" başlığıyla 16 Aralık'ta konuşmalar yapılacaktır.

Bankaların halka tüketici

14 Aralık 1978

mesi istendi

miyet tarafından düzenlenen kit-
"Bancaklar" başlıklı yarışma aç-
m Üznel, Prof.Dr.Akin İkin, Es-
Kıbrıs Sanatçılar Eseri Baş-
kurt, Yılmaz, Yılmaz, Yılmaz
ve Garanti Bancakları Genel
Müdür Yardımcısı Canel
Eray, Türkiye sanatçıları
karşın enfasyonları yanın
maında büyük rol sahibi
olduğunu ve yarışma baş-
pazını yayayarak ya-
Enfasyon mupte-
latine getiklerini
niler.
Tücar verien
kredilerin de
kâr saygıor

Müezzinoğlu: "Bankalar kredileri kalkınma yolünde kullanmıyorlar"

[illegible]

Profesör Doktor Aykut H.
"Adaleti sa-
 için vergi
 üzerin-

Türkiye'de
büyük ağırlık
sine yönel-
miş, ruhu-
nunlu tu-
nması,
Eski
proti-
te

“PARANIN MALA YATIRILMASI GELİŞMEYİ ÖNLÜYOR,”

CUMHURİYET 15 ARALIK 1978

Prof. İlkin: «Ülke ekonomisine yeni bir bankacılık sistemi getirilmeli

İktisatçılar haftas
son oturumunda bankes
sistemi sorunları ve öc
konusunda söz alan
Fakültesi Bankacılı
doğ Müdürü Prof.
ilkie bugün Türk
teminin toplamı
n sadece belir
yöneten bir iş
günü belirtir
kaynaklarını
sitimlere yör
vermemek
Prof. T
bir pla
Türki
rınlar
kacı
kay
ke

Prof. N. ... ele alındı:

etken Nuti«Düşü

... Yatırı
msuz etkili

onu değil

Prof. Akın: "Futbolcu bankacıların anladığı oldu"

Yakıt nakliyat ve ticaret a. ş.

KARA, DENİZ
ve
HERNEVİ NAKLİYAT

İKTİSAT MEZUNLARINA BAŞARILAR DİLER

Buyükdere Cad. T.M.T. Han No. 84 Kat 3

Gayrettepe-İSTANBUL

TELEFON : 66 06 75

TELEK : 22231-İstanbul

İKTİSAT DERGİSİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Görüş 2

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Bazı Kuruluşlara, 5. İktisatçılar haftasında gösterdikleri ilgiye teşekkürler 3

Bankacılığımızın bugünü ve yarını 4

Ziya MÜEZZİNOĞLU

Türkiye Ekonomisi ve İktisat Kuralları 15

Aslan Başer KAFOĞLU

Türk Bankacılık Sistemi (Sorunlar - Öneriler) 21

Tuncay ARTUN

Peru Diz Çöküyor 33

Çev. : Oya ENÇ

Ülke Ekonomileri 37

Hazırlayan : Aylâ SANATKÂR

İktisatçılar Dünyası 45

Çev. : Kaya ARDIÇ

Cemiyet Adına Sahibi : Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü : Şeref ÖZGENÇİL

İdare Müdürü : Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi : Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN, Doç. Dr. Toktamış ATEŞ, Nihat BATUR, Kenan MORTAN, Selçuk KALENDERLİ, Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter : Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti Yıllık : 300 - 6 Aylık - 150 TL. — Reklam Tarifesi : Ön kapak içi 2000 TL, İç sahife 1500 TL. Arka kapak içi 2000 TL. Arka kapak 3000 TL. — İdare Yeri : Tünel Galipdede Cad. No. 48/1 — ☎ : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63 — P. K. 599 Karaköy/İst. Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazara aittir.

Basılın veya basılmasın iade edilmez. — Fiyatı : 25 TL.

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi İstanbul — ☎ 43 55 72

Görüş

5. İktisatçılar haftasını geride bırakmış bulunuyoruz. Bütün hafta boyunca süren gerek dinleyici sayısı gerek basın ve TRT'deki yankılar, giderek artan ilginin en güzel göstergeleri sayılabilir.

Türk ekonomisinin özel sorunlarına ayırdığımız Haftamızda, bütün konuşmalar son derece canlı ve yararlı tartışmalara da neden olmuştur. En yetkili ağızların yaptığı açıklamalar, özel sorunlarımızı tam anlamıyla sergilemiştir. Tedavide etkin ve başarılı olabilmek ancak teşhis'in doğru saptanmasıyla orantılıdır. Gerçekten bu görevi yerine getirebilmenin mutluluğunu duyuyoruz. Büyük yankılar uyandıran konuşmaların tamamına yakın metinlerini dergimizde yayınlayacağız.

Eksilmeyen ilgiyle bitirdiğimiz Hafta'mızın başarısı, bütün iktisatlıların, iktisatlıları sevenlerindir. Haftamız, bir sevenimizin ilginç ve özlü deyişiyle «kurumsallaşmıştır.» İktisatlı olarak iftihar duygularıya doluyuz.

Haftamıza katılmak lütfunda bulunan ve değerli katkılarını esirgemeyen bütün sayın konuşmacılara, devamlı ilgi gösteren ve maddi-manevi destekleriyle bizlere güç kazandıran bütün sayın dost ve kuruluşlara şükranlarımızı sunarız.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

**İ. Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLAR CEMİYETİ
GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU, AŞAĞIDAKİ KURU-
LUŞLARA 5. İKTİSATÇILAR HAFTASINA GÖSTERDİKLE-
Rİ İLGİ VE KATKILARINDAN DOLAYI SONSUZ TEŞEK-
KÜRLERİNİ SUNAR.**

- * AKBANK T. A. Ş.
- * AK SİGORTA A. Ş.
- * BORUSAN BORU SANAYİ A. Ş.
- * CAM PAZARLAMA A. Ş.
- * ÇANAKKALE SERAMİK FAB. A. Ş.
- * T. GARANTİ BANKASI A. Ş.
- * İSTANBUL TİCARET ODASI
- * T. İŞ BANKASI A. Ş.
- * KİMSAN A. Ş.
- * MAT MOTORLU ARAÇLAR TİC. A. Ş.
- * MİLLİ REASÜRANS T. A. Ş.
- * OYAK SİGORTA A. Ş.
- * PAŞABAHÇE T. A. Ş.
- * PİMAŞ
- * PÜRSAŞ PLASTİK VE KİMYA SAN. A. Ş.
- * PUİS İSTANBUL ŞUBESİ
- * TÜSİAD
- * YAŞAR HOLDİNG A. Ş.
- * YURTSAN EV GEREÇLERİ TİC. VE SAN. A. Ş.
- * T. C. ZİRAAT BANKASI
- * YAPI ve KREDİ BANKASI A. Ş.

BANKACILIĞIMIZIN BUGÜNÜ VE YARINI

Ziya MÜEZZİNOĞLU

Bankacılık, bilindiği gibi, çağımızda ilgili ülkelerin ekonomik yaşamlarında içe ve dışa dönük yönleriyle ortaya çıkan bir olgudur. Bu olgunun önemi, ilgili ülkelerin benimsedikleri ekonomik ve siyasal rejimlere göre şekillenmektedir. Bir ekonominin parasallaşma yapısındaki eğilimler ve paranın işlevleri, bankacılığın o ekonomideki yerini ve katkılarını belirlemektedir. Bankacılık konusunda çağımızda diğer bir olgu da bankalar arası ilişkilerin, dış ticaret ve ödemelerdeki gelişmelere koşut olarak en üst düzeye ulaşmasıdır.

Türk Bankacılık Sistemi uzun yıllardan beri gelişen bir kuramsal ve yasal trend içinde, Merkez Bankası, özel kanunlarla kurulmuş ihtisas bankaları, ticaret bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları şeklinde kendine özgü bir yapı oluşturmuştur. Bu yapısı ile bankacılık sektörü, Türk Ekonomisi içinde yeri ve işlevleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bunu belirtmek üzere, Türk Mali Sistemini oluşturan Kurum ve araçlar içinde bankacılık sisteminin payının % 77 olduğunu vurgulamak yeterlidir sanırım. Merkez Bankası ve yatırım bankaları dışında kalan bankalar ise mali sistemin % 44'ünü içermektedir.

Bankacılık sektörü ile ekonominin tümü arasında karşılıklı ilişkiler vardır. Bu olgu, Türk Bankacılığı için de geçerlidir. Önemli olan

bunun ne dereceye kadar ülkenin gereksinimlerine uygun ve sağlıklı bir biçimde işlediğidir. Ne var ki, Türk Bankacılığının bu alanda olumlu bir yol izlediğini kesinlikle söylemek güçtür. Kısaca belirtmek gerekirse kaynak toplamada, bu kaynakları özenli bir şekilde kullanmada, ekonomik gereksinimlere kendiliğinden uyum sağlamada, dışarıya açılmada, kendi içinde savurganlığı önlemede büyük ölçüde başarılı olamamıştır.

Bu konulara yeri geldiğinde tekrar dönmek üzere, önce bankacılık sisteminin yapısını, kaynak dağılımı ve kullanımındaki gelişmeleri özetlemek, daha sonra da bankaların Merkez Bankası ile ilişkilerine ve bunların ileriye dönük yönlerine değinmek istiyorum.

1 — Türk Bankacılığının Yapısal Özellikleri

Bankacılık ile ilgili yasalarda yer alması bile uygulamada Türkiye, çok sayıda banka sistemini bir seçenek olarak benimseyip ekonominin gereksinimlerine uygun yapıda ve az sayıda bankaların kurulmasına olanak tanımıştır. 1958 yılında 62 olan banka sayısı bazı bankaların tasfiye edilmesi, bazılarının da işlemlerini durdurması nedenleriyle 1978 yılında 44'e düşmüştür. Banka sayılarında bu gerilemeye karşılık şube sayılarında giderek hızlanan bir artış gözlenmektedir. 1958 yılında 1653 olan şube sayısı 1977 yılında 5238'e yükselmiştir. Başka bir deyişle, 1958 yılında banka başına 27 şube düşerken, 1977 yılında bu sayı 119'a yükselmiştir. Böylece Türk Bankacılığı giderek az sayıda banka çevresinde toplanmış çok sayıda şubelerden oluşan bir yapıya sahip olmuş bulunmaktadır.

Hızlı bir şekilde artan şube sayılarının bir özelliği de, bu şubelerin üç büyük ilimizde yoğunlaşması ve yeni açılan şubeler için de gelişmiş yörelerin seçilmesidir. 1977 yılı sonunda tüm banka şubelerinin % 28'i üç büyük ilde toplanmıştır. Bölgeler itibariyle şube dağılım oranlarına bakıldığında Marmara, Ege, Karadeniz, Ankara'nın içinde bulunduğu Orta Anadolu ve Akdeniz gibi gelişmiş bölgelerdeki şube sayısının tüm şubelerin % 83'ünü kapsadığını görmekteyiz (1).

(1) T. Bankalar Birliği'nin «Bankalarımızın 1977 Sonu Bilânço, Kâr ve Zarar Hesapları, Teşkilât, Mevduat ve Kredileri Hakkında Bilgiler» adlı yayımından yararlanarak hesaplanmıştır.

Bankacılık sektöründeki kâr marjının yüksekliği, gösterişçi tüketim eğiliminin artışı ve savurganlığın yaygınlaşması banka şubelerinin bu boyuttaki gelişmelerinde en önemli nedenler olmuştur. Bu durumları, önlemek, banka şubelerini gerice yörelere yöneltmek ve şube açılışlarını sağlıklı esaslara bağlamak amacıyla Temmuz ayı içinde yeni düzenlemelere gittik. Sanıyorum ki, bu ilkeler bir yandan gösterişçi şube açılışlarını önleyecek, öte yandan da bankaların kaynak maliyetlerinin düşmesine yardım edecektir. Bir süre önce yürürlüğe giren Yetki Kanunu çerçevesinde Bankalar Yasasında yapacağımız yeni düzenlemelerde de konu üzerinde özellikle durmaktayız.

Burada, önemli bir noktaya ayrıca değinmekte yarar görüyorum. O da bankalarımızın uzun yıllardan beri dışa değil içe dönük bir yapıda işlev görmesi olgusudur. Tıpkı sanayide olduğu gibi, Türk Bankacılığı gerek banka gerekse şube düzeyinde içe kapanık bir çalışma düzeninde kalmıştır. Oysa, tekniği, birikmiş tecrübesi ve ülkemizin konumu itibarıyla kolaylıkla dış piyasalara açılacak nitelikte bir yapıya sahiptir. Buna karşın, iç piyasayı yeterli bulmaları onların dışarıya açılma larını engelleyen en önemli etken olmuştur. Bu güne kadar uygulanan dış ülkelerde temsilcilik açma yöntemi ise bilgi toplama ve yurt dışındaki işçilerimizin havale işlemlerini yapma dışında bir katkı sağlayamamıştır. Türk Bankacılığının ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik şartlar ve bu şartların ileriye dönük yansıması nedeniyle mutlaka dışarıya açılmasında gerek vardır. Bu alanda ekonomik gelişme ve bankacılık düzeyi bizden ileri durumda bulunmayan bazı ülkelerin bunu çoktan gerçekleştirmiş olduğunu biliyoruz. Bankalarımızın bu konu üzerinde önemle ve ciddiyetle durmaları gereklidir.

2 — Kaynak Yapıları ve Gelişmesi

İşlevlerini yerine getirebilmek için kaynak sağlama bankacılık sektörünün en önde gelen amaçlarından biridir. Özellikle ödenmiş sermaye, ihtiyat ve karşılıklardan oluşan öz kaynakların, büyük ölçüde mevduat ve Merkez Bankası kredilerinden oluşan yabancı kaynaklara göre oransal öneminin azlığı daha çok bankacılık sektörünün yapısından gelen bir olgudur.

Bankalarımızın öz kaynaklarına bakıldığı zaman, artışlar görmekle birlikte bu artışların toplam kaynak artışlarından daha az olduğunu gözlemekteyiz. 1965 yılında 4.9 milyar lira olan öz kaynaklar, 1977 yıl sonunda 25 milyar liraya yükselmesine karşın bunların toplam kaynaklara oranı % 15'den % 5.4'e düşmüştür.

Yabancı kaynaklar içinde oransal olarak en büyük payı alan mevduattaki artışlar bir yönden tasarruf eğilimindeki artışlardan öte yandan da GSMH'nin artış hızına göre şekillenmektedir.

Son yıllarda, özellikle gösterişçi tüketimin de etkisi ile, tüketim harcamalarında gözlenen artış eğilimi, zaten yetersiz olan banka mevduatlarını da etkilemiştir. Tüketim harcamaları (1976 fiyatları ile) 1973 yılında GSMH'nin % 80.6'sı oranında iken 1977 yılında % 84.5 oranına yükselmiştir. Ekonominin yapısından kaynaklanan bu eğilim, banka mevduatlarına da yansımaktadır. Bankalardaki mevduatın 1970-1977 yıl sonlarına göre gelişimi aşağıda gösterilmiştir.

BANKA MEVDUATLARI

	Tasarruf Mev.	Artış % 'si	Ticari Mev.	Artış % 'si	Bank. Mev.	Artış % 'si	Top. Mev.	Artış % 'si
1970	25.043	—	7.270	—	1.817	—	38.063	—
1971	33.229	32.7	9.462	30.2	3.100	70.6	51.576	35.5
1972	42.103	26.7	12.978	37.2	7.879	138.0	70.873	37.4
1973	53.678	27.5	16.216	24.9	4.237	—40.2	84.629	19.4
1974	64.604	20.3	22.836	40.8	3.525	—16.8	102.593	21.2
1975	82.866	28.3	32.374	41.8	16.375	364.5	148.749	44.9
1976	97.409	18.0	45.357	40.0	30.940	88.9	193.785	30.3
1977	123.251	27.0	63.930	41.0	30.276	—2.2	243.537	25.8

Kaynak : T. C. Merkez Bankası Bülteni

Tablodan da anlaşılacağı gibi, tasarruf mevduatında 1971 yılında % 32.7 oranında artış gözlenmişken, bu oran, 1976 yılında % 18, 1977 yılında % 27 olmuştur. Buna karşılık dış ekonomilerden yapılan kaynak aktarımları ve özellikle 1975-1976 yıllarında Dövizle Çevrilebilir Mevduat Hesaplarındaki artışlardan kaynaklanan mevduat ar-

tışları -ki önemli bir bölümü bankalar mevduatı içindedir- yoluyla toplam mevduatta bu iki yılda yükselişler izlenmiştir. Toplam mevduat 1975 yılında % 45, 1976 yılında % 30 oranında artmıştır. Şunu da belirtmek isterim ki, Bankalara DÇM uygulaması ile 1975 ve 1976 yıllarında 15'er milyar liralık kaynak sağlanmıştır. 1977 yılında gerek tüketim eğilimindeki artış gerekse DÇM kaynaklı mevduatın artış hızında görülen süratli bir düşüş, bankalardaki mevduatları etkilemiştir. 1977 yılında tüm mevduat % 26 oranında artış göstermiştir.

Bunları da göz önüne alarak, 1978 yılı başında faiz oranlarında düzenlemeler yapma yoluna gittik. Bu düzenlemede amacımız uzun yıllardan beri, özellikle vadeli tasarruf mevduatında düşük bir düzeyde tutulan faizleri yükselterek, artış eğilimi azalan tasarrufları arttırmak, bu fonları bankalara ve giderek yatırımlara yöneltmekti. Türkiye'de bankaların genellikle, bugün için eskimiş ve yanlış bir inanca uyarak, kısa vadeli kaynakları kısa vadeli plasmanlara, orta ve uzun vadeli kaynakları da aynı nitelikteki plasmanlara yöneltme eğiliminde olduğu bilinmektedir. Bizim amacımız bu olguyu da esas alarak, fonların bankalara vadeli şekilde gelmesini ve bunların da yatırımlara yönelmesini sağlamaktır.

Diğer bir amaç da, para arzının para talebinden fazla artışı nedeniyle bozulan dengeyi kurabilmektir. Başka bir deyişle, para arzında bir daraltma yapılırken, para talebi fonksiyonunda bir etken olan faiz oranları yoluyla para talebini yükselterek dengeyi oluşturabilmektir.

Nitekim vadeli mevduatta yeni faiz oranlarının uygulanmaya başladığı Nisan ayından sonra süratli artışlar izlenmeye başladı. Mart ayı sonunda 41.9 milyar lira olan vadeli tasarruf mevduatı, Ekim ayına kadar % 19.8 oranında artarak 50.2 milyar liraya ulaşmıştır. Geçen yılın aynı döneminde artış oranı ise % 4.4 idi (2).

Ancak, bankalarımızın bu yüksek oranlı faiz ayarlamasına olumlu bir duyarlılık gösterdiğini söylemek güçtür. Bu, bir bakıma bankacılığımızın tutuculuğundan, yeniliklere kolay uyum sağlayamama niteliğinden kaynaklandığı gibi, konuları salt kârlılık açısından ele ala-

(2) Kaynak : T. C. Merkez Bankası

rak yorumlamalarından ileri gelmektedir. Oysa, çağımızda bu tür kuruluşlardan işlemlerini yürütürken ekonominin yararını da göz önünde tutmalarını beklemek gerekir.

Diğer bir mevduat türü olan ticari mevduatın, gerek artış oranı gerekse toplam mevduat arasındaki göreceli payında son yıllarda artışlar görülmektedir. 1974-1977 yılları arasında ticari mevduat ortalaması her yıl % 40 oranında artış göstermiştir. Gerçekte, bu artışların önemli bir bölümü bankaların kredi müşterilerini zorlama veya fiktif işlemlerle mevduat bulundurma yöntemlerinden oluşmaktadır. Bankalar bu yöntemi ile öngörülen yasal kredi faiz oranları üzerinde kazanç sağlama olanağına sahip olmaktadır. Son düzenlenen faiz kararnamelelerinde bu konu üzerinde de durduk ve fiktif mevduat yöntemine başvuran bankalarla ilgili yeni düzenlemeler getirdik.

Bankaların diğer bir yabancı kaynağı olan Merkez Bankası kredi ve avanslarında gerek miktar gerekse oransal olarak artışlar gözlenmektedir. Aşağıdaki tabloda 1971 ve 1977 yıl sonları itibariyle banka kaynakları, kredileri ve Merkez Bankasından alınan avanslar gösterilmiştir.

	(Milyon TL)		(% olarak)		
	Bankaların Kaynakları	Kredileri	Mer. Ban. dan Aldıkları	Mer. Ban. Avsl. / Kayn. Avsl. / Kred.	Mer. Ban. Avsl. / Kred.
1971	86.522	42.834	4.434	5.1	10.4
1977	461.610	231.976	55.796	12.1	24.1

Kaynak : T. C. Merkez Bankası Aylık Bülteni

1971 yılında tüm kaynakların % 5.1'ini ve tüm kredilerin % 10.4'ünü Merkez Bankasından sağlayan bankalar, 1977 yılı sonunda kaynaklarının % 12.1'ini, verilen kredilerin % 24.1'ini Merkez Bankasından sağlama gibi bir eğilim içine girmişlerdir. Bu konuya bankalar-Merkez Bankası ilişkileri içinde ileride değinmek üzere, bankaların topladıkları tüm kaynakları ne şekilde kullandıkları konusuna dönmek istiyorum.

3 — Kaynakların Kullanımı

Bilindiği gibi, bankalar topladıkları kaynakların likit olarak ellerinde bulundurdukları dışında kalanların kredi olarak verirler, mali plasman yaparlar ve sabit kıymetlere yatırırlar. Geçmiş yıllardaki duruma göre, bankalarımız kaynaklarının % 4-6'sını likit olarak tutmakta, % 2-4'ünü sabit kıymetlere yatırmakta, % 7-12'si ile kanuni karşılıklar yükümlülüklerini yerine getirmekte, % 45-56'sını da kredi olarak vermekte, % 4-6'sını ise mali plasmanları için ayırmaktadırlar (3). Bu şekilde bir kaynak dağılımına sahip Türk Bankacılık Sisteminde, özellikle krediler ve iştirak politikaları üzerinde durmak istiyorum.

Banka kredilerinin gerek nitelik gerekse nicelik bakımından dağılımı, en çok eleştiri yapılan konulardan biri olarak bilinmektedir. **Kredilerin sektörel dağılımı yanında bölgesel dağılımında da eşitsizlikler mevcuttur.** Bu olgu bir yandan ekonomideki yapısal dengesizlikten kaynaklanırken, öte yandan da ekonomideki dengesizliğin sürmesine katkıda bulunmaktadır.

Banka kredilerinin 1972 ve 1977 yıl sonlarında sektörel dağılımı, eldeki verilere göre, şöyledir :

BANKA KREDİLERİNİN DAĞILIMI

	1972		1977	
	Tutar (Milyar TL)	%	Tutar (Milyar TL)	%
Tarım	7.1	12.7	21.2	9.2
Sanayi	16.4	29.3	60.8	26.3
Konut, Bayındırlık	6.2	11.0	19.0	8.2
Küçük Esnaf	1.5	2.8	9.5	4.7
İhracat	5.8	10.5	34.7	15.0
— Tar. Sat. Koop.	3.4	6.1	27.9	12.1
— Diğer İhracat	2.4	4.4	6.8	2.9
Ticaret ve Diğer	19.0	33.7	86.3	37.2
Toplam	56.0	100.0	231.5	100.0

Kaynak : T. C. Merkez Bankası

(3) T. C. Merkez Bankası Aylık Bültenlerinden Yararlanılarak bulunan verilerdir.

Banka kredilerinin 1977 yıl sonunda % 9.2'si tarım, % 26.3'ü sanayi, % 8.2'si konut ve bayındırlık, % 4.7'si küçük esnaf, % 15.0'ı Tarım Satış Kooperatifleri de dahil olmak üzere ihracat, geri kalanı ise ticaret ve diğer sektörlerle verilmiştir. Öte yandan 1972-1977 yılları arasındaki dönemde tarım sanayi, konut ve bayındırlık ile Tarım Satış Kooperatifleri hariç ihracat sektörlerine açılan kredilerin tüm krediler içindeki payında düşme eğilimi de gözlenmektedir.

Kredilerin bölgesel dağılımında da çarpıklıklar mevcuttur. Orta Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde kullandırılan krediler aynı bölgelerde toplanan mevduattan 1/3 oranında fazlalık göstermektedir. 1977 yıl sonunda kredilerin % 32'si Marmara, % 32'si Orta Anadolu, % 12'si Akdeniz, % 10'u Ege Bölgelerinde kullanılmıştır. Bu konuda alınan önlemler yetersiz kaldığı gibi bankalar da kendileri için kârlı alanları seçme nitelikleri nedeni ile bu durumu değiştirecek otonom girişimlerde bulunmamışlardır.

Kredi dağılımında diğer bir konu da, **banka kredilerinin ihracata ve döviz kazandırıcı alanlara yöneltilmesidir.** Bu noktada şunu belirtmek isterim ki, Türkiye bugün geçmekte olduğu döviz darboğazını geride bıraksa bile döviz girdilerini arttırmadığı takdirde, kısa bir süre içinde tekrar bu darboğaza girmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle ihracatı ve öteki döviz gelirlerini arttıramadığı sürece ekonomimizin sağlıklı bir yapıyı sürdürmesine olanak yoktur. Ayrıca sorunlar çok daha ciddi bir biçimde ortaya çıkabilir. Dolayısıyla bankalarımızın da bu soruna katkıda bulunmaları, ihracata yönelik kredileri ve döviz gelirlerimizi arttırıcı işlemlere yönelmeleri kaçınılmazdır.

Bu konuda bir örnek vermek isterim. Bildiğiniz gibi, geçtiğimiz ay içinde yurt dışında iş yapan müteahhitlere verilecek teminat mektupları ile ilgili olarak bir bankalar konsorsiyumu kurulmuştur. Bu konsorsiyum bir açıdan müteahhitlerin sorunlarını çözmede ve döviz gelirlerimizi arttırmada yardımcı olacak nitelik taşıırken öte yandan da ilk olarak tüm bankaların ortak bir girişim anlayışı ile hareket etmeleri bakımından önem taşımaktadır. Döviz kazandırıcı diğer işlemler açısından da bankalarımızın değişik konularda topluca hareket etmeleri büyük yarar sağlayacaktır kanısındayım.

Banka kredilerinin üretken ve döviz kazandırıcı alanlara yönelmesinde şu noktayı da vurgulamak isterim. **Bankaların bu yöneliş sırasında yeni oluşacak fonlardan değil, geçmişte de oluşmuş tüm fonlarından yararlanmaları gerekmektedir.** Başka bir deyişle, geçmişte üretken olmayan alanlara verilen kredilerin kısılp, üretken alanlara kaydırılması gereklidir. Yetki Kanunu çerçevesinde Bankalar Kanununda yapılacak değişiklikler üzerinde önemle duruyoruz.

Öte yandan, banka sisteminin yapısından gelen bazı nedenlerle kredilerin üretken sektörlerle aktarılmadığı da bir gerçektir. Bunlardan biri **donuk banka kredileridir.** Donukluk gerek kredilerin tasfiye olunacak alacak niteliğine dönüşmesi gerekse bir çok firmanın aldığı kredileri uzun süre işletme sermayesi şeklinde kullanması yolları ile ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra **kredilerin önemli bir bölümünün** bankalar tarafından yasal çerçeve içinde kalmak suretiyle, bazen de bu çerçeve zorlanarak **kendi iştiraklerine kullanılması** gibi bir olgu ile de karşı karşıya bulunmaktayız. Bankaların iştiraklerine yatırdıkları sermayenin kaynak kullanımı içindeki oranında gerilemeler görülürken, bu iştiraklerine açtıkları krediler süratli bir şekilde artmaktadır. Konunun bir çok yönü yanında özellikle, bankaların iştirak politikaları üzerinde bazı holdinglerin giderek etkin duruma gelme olgusu, halka açık şirketlerin gelişmemesi, servet dağılımı, tasarruf sahiplerinin bankalara yatırdıkları fonların belirli sermaye gruplarını finansman gereksinimleri için kullanılması gibi olumsuz etkileri arttırmaktadır.

Kredi tabanının genişletilmesini, yani banka kredilerinden yararlanan tabanın büyütülmesinin üzerinde önemle durulacak bir konu olarak görmekteyim. Konunun ekonomik olduğu gibi sosyal yönlerinin de bulunduğu kuşkusuzdur. Özellikle köylü, çiftçi, esnaf, sanatkâr ve kooperatiflerin kredi gereksinimlerini karşılamayı üstlenmiş bankalar yanında diğer bankaların da bu kesimlerle ilgilenmesi gereklidir. Tüm bankaların müşterileri köylü, çiftçi, esnaf ve sanatkârları arasına eklemeleri ve bunların giderek artması ülkemiz için olumlu bir gelişme olacaktır.

4 — Merkez Bankası - Bankalar İlişkileri

Bilindiği gibi, bankalarımızın Merkez Bankası ile kambiyo, kredi

ve para politikası gibi üç temel noktada toplanabilecek çok yönlü ilişkiler mevcuttur. Ben, bu ilişkilerden bazıları üzerinde kısaca durmak istiyorum.

1970'li yılların başlarında ortaya çıkan ekonomik durum ve özellikle döviz gelirlerimizdeki artışların ve buna koşut olarak dış-ticaret hacmimizdeki genişlemelerin bankaların kambiyo işlemlerinde bir yoğunlaşmaya neden olduğunu görüyoruz. Bu işlemlerin kârlılığı da bankaları bu alana yöneltmiştir. 1974 yılının başlarında ortaya çıkan petrol bunalımı ve bununla birlikte gelen sorunlara ek olarak ithalatın hızlı bir biçimde artışı, uygulanan ekonomi politikaları ile kısa vadeli borçlanmaya yöneliş bu ilişkilerin daha karmaşık ve yaygın bir şekle dönüşmesi sonucunu doğurmuştur. DÇM, özel dış krediler, kabul kredileri, döviz pozisyonu gibi terimler bu dönemlerde sık sık kullanılan terimler olmuştur. Ancak, bu değişim ve ilişkilerdeki yoğunlaşma, bankalar için kârlı ve kaynak sağlayıcı nitelikte bulunmalarına karşın her zaman ülke çıkarlarına özdeş bir nitelik taşımamıştır.

1977 başlarında transferlerin durması, döviz darboğazının giderek büyük boyutlara ulaşmaya başlaması, transferlerdeki birikimlerin artması, bankaların Merkez Bankası ile olan ilişkilerinde yeni bazı yönlerin oluşmasına ayrıca neden olmuştur.

Bu arada döviz pozisyonu ve kabul kredisi uygulamasında yer yer sorunlar olduğu görülmektedir. Döviz pozisyonu tutma yetkisi olan bankalar ellerinde bulunan dövizleri savurgan bir anlayışla kullanmaya yönelmişlerdir. Öte yandan, bazı bankalar da kabul kredisi konusunda döviz pozisyonlarını aşan yükümlülük altına girmekten geri kalmamışlardır. Bu konularda bankaların riskleri başka bir deyişle zarara uğramaları söz konusu olması bile ekonomimiz açısından, hele bu döviz darboğazı döneminde önemli sakıncalar doğurabilecek niteliktedir. Bu nedenle, bankaların döviz pozisyonu ve kabul kredisi konularında çok daha duyarlı ve sorumlu hareket etmeleri gereklidir.

Merkez Bankası kredi ve avansları bir taraftan bankaların yabancı kaynaklarından bir bölümünü oluştururken, öte yandan da reeskont politikası açısından önem taşımaktadır. Bilindiği gibi, reeskont oranlarındaki ayarlamalar ile banka kaynakları ve dolayısıyla

ekonominin likiditesini arzulan şekilde belirlemek olasıdır. Ancak, bu politikanın iyi işlemesi için iki ön koşulun varlığı gereklidir. Bunlar, reeskont oranlarının banka için gerçek maliyeti yansıtır yansıtmaması ve bankaların Merkez Bankası kaynaklarına bağımlılık derecesidir.

Birinci ön koşul, yani reeskont oranlarının etkinliği çeşitli nedenlerle iyi işleyememektedir. Her gelişmekte olan ülkede olduğu gibi, kredi arz ve talebi arasındaki dengesizlik ve kredi talebinin yüksekliği, reeskont oranlarını bankalar için gerçek bir maliyet unsuru niteliğine dönüştürememiştir. Ekonomideki likiditeyi ayarlama için reeskont oranları dışında başka araçlar kullanma, örneğin her banka için kredi limiti tahsis etme yöntemlerini zorlamıştır ki, bu da yıllardan beri uygulanmaktadır.

Buna karşı, daha önce de değindiğim gibi, Merkez Bankası kredilerinin, bankaların gerek kredileri gerekse kaynakları içindeki payında giderek artışlar gözlenmektedir. Başka bir deyişle, bankaların Merkez Bankası'na bağımlılıklarında artış olmuştur.

Bu durumda, bir yandan bankaların Merkez Bankası'na bağımlılığının artması öte yandan da kredi limitlerinde herhangi bir daralma yapılması bankaların hareket serbestliklerini kısıtlamak ve iç piyasayı hemen etkileyebilmektedir. Oysa, bankaların Merkez Bankası'na bağımlılıklarının azalması bu tür olumsuz etkilerin derecesini de düşürebilecektir. Bu da bankaların öz ve mevduat kaynaklarını arttırmalarına bağlı bir olgudur.

Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda en önemli ekonomik sorunları iç tasarrufların ve döviz girdilerimizin artırılmasıdır. Bu konuda ekonomide etkinliği bilinen bankalarımıza önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerden birincisi tasarrufları ve döviz girdilerini arttırıcı bir politika izlemeleri, ikincisi ise eldeki döviz kaynaklarını en akılcı ve etkin bir biçimde kullanmalarıdır. 1978 yılı politikaları bu anlayış içinde saptanmış ve uygulamaya konulmuştur. 1979 yılında da daha belirgin olarak yönlendirilip izlenecektir. Bankalarımızın da bu politikaları benimseyip uygulamalarını ve işlevlerini bu gerçeklere göre düzenlemelerini bekliyoruz.

Aslan Başer KAFOĞLU

Türkiye Ekonomisi Ve İktisat Kuralları

Türkiye bugün ekonomik sıkıntılar içindedir. Bu sıkıntılar dış ilişkilerde ileride başımıza iş açacak tehlikeli girişimlere, bizi kısıvrak bağlayacak ödünlere iterse şaşmamalı. Uzun ya da kısa evreli «taze para» istemi hükümetlerin boğazını sıktıkça Türkiye dış ve iç politikasında kendine uygun kararlar verme olanağından yoksun kalabilir. Bu acı gerçekleri iyi kavrayalım, bizi buralara bir kaç kez getiren nedenleri, gerilere giderek gözden geçirelim.

1970 devalüasyonundan sonra Türkiye özellikle 1972 ve 1973 yıllarında dış satım ve işçi döviz gelirleriyle dışarının yardımına gerek duymadan dış alımlarını yapabiliyordu, fiyat artış hızları yavaşlamıştı. Ama ondan sadece dört yıl sonra, 1977 de dış alımlar, olanaklarımızın (dış satış + işçi döviz gelirleri) toplamını iki kat geçer hale geldi. Acaba buraya kadar gelen yolda hatalı olanlar sadece siyasilermidir? İktisat uzmanlarının, profesörlerin, bu alanda yazanların, bizlerin hiç kabahati yokmudur? Biz meslek olarak bu alanda uğraş verenler ve kalem oynatanlar bir özelleştirmeye gerek duymalı mıyız? Yoksa biz dünya ekonomisini ve Türkiye'yi değerlendirdikte, politikacılar mı bizi dinlemediler?

Ben şu kanıdayım ki, biz de dünyayı ve Türk ekonomisini değerlendirirken önemli hatalara düştük. Bu hatalar dolayısıyla hükümetlere ve siyasal karar organlarına doğru yolu gösteremedik. Beni bu kanıya götüren nedenleri ve yanlışlarımızı, eksiklerimizi aşağıda özetlemeye çalışacağım.

Her şeyden önce dünyada olup bitenleri doğru değerlendirmiş değiliz. 1973 yılında 2 milyar dolar civarındaki dış alımlarımız, 1974 te 3,7 milyar dolar düzeyine çıkarken, biz onu sadece OPEC zammı dolayısıyla petrol fiyatları artışına bağladık. Oysa 1973 ten 1977 ye kadar genel dış alım artışı 3,7 milyar dolar ve bunda petrolün payı sadece 800 milyon dolardır. Demek oluyor ki, bizim dış alım-satım dengemizin bozulmasında tek etken petrol fiyat artışı değildi. Hatta petrol fiyatlarının artması dolayısıyla batının kendi ürettiği mallara yaptığı zamlarda değildir. Asıl neden batı dünyasının bizim gibi ülkelere uyguladığı «Eli açık borç verme politikası»dır. Batı ülkeleri kendi iç fiyatlarını hem OPEC'in ve hem de kendilerinin akaryakıtı yaptıkları zamlarla artırınca içerde basılan istemi (taleb) kapatmak (telafi etmek için bizim gibi ülkelere ve sosyalist ülkelere çok sömert bir kredi politikası uygulamaya girişmişlerdir. Bu nedenle örneğin Türkiye'nin dış parayla ödenecek dış borçları üç-dört yılda üç kat artmıştır. Batı'nın bu cömert kredilerini yatırıma çevireceğimize, DÇM gibi vurgun, stok ve tüketimi kamçılayan yollarda kullandık. Batı bize verdiği kredilerle hem kendi iç dengesini bulmuş, işsizlik ve enflasyonu (stagflation) önlemiş, hem de bizim gibi ülkeleri gelirimizin üstünde tüketime alıştırmıştır. 1977 yılında kredileri kendi içindeki (özellikle Birleşik Amerikadaki) yatırımların finansmanına kaydırınca Türkiye'nin bunalımı başladı. Biz ekonomistler ne 1973-1977 dönemine ve emperyalizmin ekonomimize egemen rolüne ne de dünya sermaye piyasasının plasman politikasındaki dalgalanmalarına ge-

rekli tanıtı (teşhisi) koyup, toplumu muza açıklayamadık. Bol dış alım olanaklarının hep bu düzey ve bollukta geçmeyeceğini ilgililere uyarı şeklinde bildirme görevimizi yapamadık.

Ekonomist olarak ikinci ve çok önemli eksikliğimiz ülkemiz ekonomisinin işleyiş biçimiyle batılı endüstri ekonomilerinin işleyiş kuralları arasındaki farkı iyi belirleyememişimizdir. Oysa parası zayıf ülkelerin, gelişmiş ülkelere benzemeyen çok önemli bir reproduksiyon (yeniden üretim) şeması vardır. Şöyle ki; otomobil üreten Alman ya da İngiliz firması satışlarının (iç satışlarının) bedelleriyle, dışardan istediği yedek parça ve ham maddeyi getirebilir. Oysa bir Türk yada Hindistan otomobil firması satış hasılatı (içerde) ne olursa olsun, istediği hammadde ve yedek parçayı bu parayla dışardan alma olanağını bulamaz. Bu nedenle batı endüstri ülkelerinde (ve Japonya'da) firmaların yüksek karlılığı ve satış hacmi artışları o ülkelerdeki işlerin iyi gittiğine delâlet edebilir ama Türkiye'de kâr ve satış cirosu yüksekliği işlerin yolunda gittiğini devimlemez. Bu nedenle kâr ile, piyasa ferahlığı ile ekonominin parlaklığı ya da sağlam yolda olduğu parayla çizilemez. Bunun gibi «işler iyi gitti» denilip sevinildiği günler, bazan o ülkede gelecek darboğazların, yenilmez güçlüklerin kaynağı, başlangıcı da olabilir. Ekonomimizde mahsulün pek bol olduğu, işlerin düzgün gittiği, süper yılların arkasından darboğazların gelmesi bundandır. Hiç olmasa önemli nedenler burada yatmaktadır.

Üçüncü önemli eksikliğimiz yuka-

ridaki paragrafla yakından ilgilidir. Biz bir malın ya da dövizin karaborsası varsa, fiyat yükseltmekle bunun önleneyeceğini sanırız. Örneğin sanırız ki, döviz karaborsası varsa döviz fiyatı yükseltince bu ortadan kalkacaktır. Oysa gereği kadar döviz yoksa, tedarik edilmezse döviz fiyatı ne kadar arttırılrsa karaborsa ortadan kaldırılamaz. Bunun gibi Tekel sigaralarında karaborsa mı var? Recetemiz hazır; «zam yapıp aradık farkı hazineye mal edelim.» Oysa zam yaparız fakat karaborsa yine ve hem de daha çok yaygınlaşır. Çünkü karaborsanın nedeni fiyat değil istemin (talebin) sunuya (arza) uymayışıdır. Bu nedenle fiyatı ne yaparsak yapalım karaborsaya engel olamayız. Örneğin samsun ve benzeri sigaraların fiyatını artırdık ama bu fiyatların üstünde sigara fiyatları karaborsası ortaya çıktı. Demir karaborsası çıktı diye fiyatları artırsak, demir karaborsası yine olur. Çünkü demir gereksinimini karşılayacak malı biz sağlamıyoruz. Aynı hata örneğin akaryakıt için yapıldı. Tüketimi azaltacağı sanılan akaryakıt zammından sonra başta benzin, akaryakıt çeşitlerine olan istemin artmış olmasını şaşkınlıkla seyrettik, tanık olduk. Bizim gibi ülkelerde, temel mallara olan istem bir türlü ferah karşılanmadığı için, kesin olarak fiyat artışları, istemi azaltmaz.

Yapılan bir diğer hata gelir dağılımı ile tasarruflar arasında batı ülkeleri modeline uygun şekilde kurulmuş ilişkilerin bizde geçerli olacağını sanmamızdır. Bu nedenle şu varsayım sanki bir ekonomi yasası gibi ileri sürülür: «Ücretler artarsa tüketim, karlar artarsa tasarruf-yatırım artar.» Oysa bizim ülkelerde yatırımların art-

masında iç tasarrufun payı pek yoktur. Aslolan dış olanaklardır. Dış olanaklar da her zaman sınırlı olduğundan kâr artışları, tasarruf ve yatırımı değil lüks tüketimi artırır. Türkiye de olan budur. Hatta aksine olmuş ücretler arttıkça, gelir tarifesinin enflasyonla bozulmasının da bir sonucu olarak vergiler ve kamu eliyle cebri tasarruf artmıştır. Eğer bugün Türkiye bütçesi ayakta durabiliyorsa bunda bu olgunun büyük payı vardır. Yani bizim arkadaşlarımızın koyduğu kural tersine işlemektedir. Arkadaşım İstanbul Defterdarı Nail Çelenoğlu, «Ekonominin genel gidişiyle benim tahsilatım arasında bir ilişki yoktur. Örneğin 20 bin işçiye fabrikalardan yol verilse benim tahsilatım birden ve büyük ölçüde artabilir» (1).

Bu örnekler yanılgılarımızdan en büyükleridir. Bu örnekler uzatılabilir. Ama sistemli bir şekilde ne enflasyon, ne işsizlik ne de dış ticaret dar boğazlarında ülkemizin gerçeklerini kavrayabildik. Bu konuda Keynesçi yada Marksçı ekonomistler arasında bir ayırım yapmıyorum. Çünkü her iki grup ekonomistler de bu hataya düşmüşlerdir. Zaten bizde ki Marksçı ekonomistlerde yoğun bir Keynesçi telkin altında bulunmuş, sınırları dışında çıkmamışlardır. Bir ekonomistimiz için, tanınmış bir diplomatımız «Sosyalizme nanan iyi bir Keynesçi» tanıtını verir ki, bu oldukça doğrudur.

Türkiye ulusal bir Marksçı incelemeler bütünüyle doğru bir sosyo-ekonomik temele oturtulabilir. Bunun yolu da dış ve iç üretici güçlerin iyi bir tahlilinden geçer. Biz Türk ekono-

(1) Kuşkusuz bu çok ekstrem örnek tir. Ama öğretici yanı da vardır.

mistleri bu meşakkatli yola gireceğimize, batı modellerini Perşembe Pazarı ve Tahtakale tabanlarına dayanan üretim düzenimize uygulama gibi kolay yolları aradık. Bu yanlıştan dönmemiz, bu rehvetten silkinmemiz gerekir. Toplumumuza karşı bunu horçluyuz.

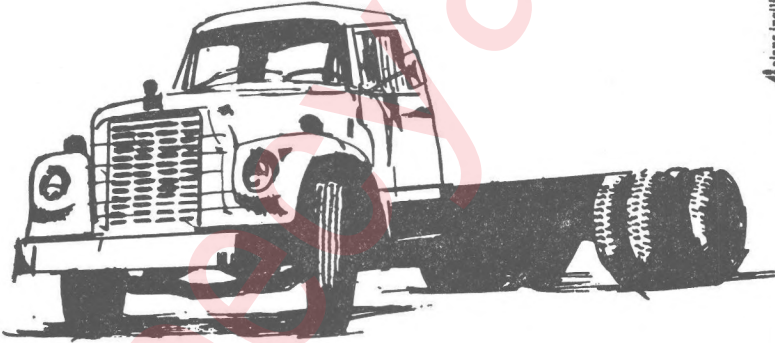
Bu çabalara girmesek, bu günkü kör dövüşünde sorumluluk payının büyüklüğünden kurtulamayız. Doğru kuramlar elbette oluşur, bizden sonra, ama çekilenlerden dolayı bize de bir önemli suçlama payı çıkarılır. Bundan kuşkumuz olmasın.

yurdumuz yollarında önder International

1800 Loadstar modeli üç dingilli ve standard Kamyon

Nakliyecilikte başarıdan başarıya
koşanların kamyonudur INTERNATIONAL. Benzersiz
özellikleri ile yurdumuz yollarının önderidir.

4. sınıf incili

TEKNİK ÖZELLİKLER:

Standart

- 6 silindirli, 4 zamanlı, üstten
sübablı, 135 HP, tam dizel motor
- 165 lt. kapasiteli mazot deposu
- 7 ton taşıma kapasitesi.

Üç dingilli

- 6 silindirli, 4 zamanlı, üstten
sübablı, 135 HP, tam dizel motor
- 8165 kg kapasiteli üçüncü dingil
- 165 lt. kapasiteli mazot deposu
- 4 ayrı fren emniyeti
- 12 ton taşıma kapasitesi

TÜRKİYE
GENEL
SATICISI

MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.

4. LEVENT-İSTANBUL
Tel: 64 49 90-64 49 91-64 49 92-64 00 69
TELEX 22 539 Mat tr

Gerçek Kültür
hazinesi

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Türk Bankacılık Sistemi (Sorunlar - Öneriler)

Tuncay ARTUN

Türk Ekonomisi'nin içinde bulunduğu ekonomik darboğazın bazı nedenlerinin, Türk Malî Sisteminin (TMS) temelini oluşturan bankacılık sisteminden kaynaklandığı kuşkusuzdur. Türk Bankacılık Sisteminin (TBS) öncelikli sorunlarına ve bu sorunlara ilişkin önerilere geçmeden önce, bu sistemin malî sistem içindeki yerini belirlemek, konunun boyutlarını ve önemini daha açık bir biçimde ortaya koyacaktır.

Bilindiği gibi TMS, parasal aracı kuruluşlar (ticaret bankaları, T. C. Merkez Bankası ve ihtisas bankaları), parasal olmayan aracı kuruluşlar (sigorta ve vakıflar, para yaratmayan bankalar ve kredi kooperatifleri) ve menkul kıymetler piyasasından oluşmaktadır. Türkiye'de ilk kez yapılan bir araştırmaya göre, 1975 yılı sonunda parasal aracı kuruluşların, yani TBS'nin, TMS içindeki önemi % 66,3'tür. Bu oran, parasal olmayan aracı kuruluşlar arasında bulunan Devlet Yatırım Bankası, mevduat toplamayan ihtisas bankaları ve kalkınma bankaları ile % 77,7'ye ulaşmaktadır (1).

Bir başka deyişle, TBS'nin TMS içindeki payı üçte-ikiden de fazladır. Bunun içindir ki TBS'nin öncelikli sorunlarını ortaya koymak, Türk Ekonomisinde finansal alt-yapıyı oluşturan tüm malî sistemin öncelikli sorunları ortaya koymakla; TBS'nin öncelikli sorunlarına çözüm yolları bulmakda yine mali sistemin sorunlarına çözüm getirmekle özdeş bir anlam taşımaktadır.

(1) Kadir Günay, Türk Malî Sisteminin Yapısı, Ankara 1977, s. 8-10'dan aktaran Mali Sektör Araştırması, Ankara, Ağustos-1978.

Öncelikli Sorunlar

1977 yılı sonunda 118 bin kişinin çalıştığı 44 bankadan (2) oluşan TBS'nin toplam mevduatı, T. C. Merkez Bankası, kalkınma ve yatırım bankaları ve bazı ihtisas bankaları dışında 243,6 milyar TL na, toplam kredileri ise 231,4 milyar TL na ulaşmıştır. Gelişme düzeyi belli bir ekonomik düzen içinde yer alan bu büyüklükteki bir sistemin çok çeşitli sorunlarının bulunması kaçınılmazdır. Bu nedenle bu sorunları önem derecelerine göre sıralamak, bunlardan hangilerinin öncelikli ya da ana sorun olduğunu saptamak gereklidir.

Kanımsa TBS'nin öncelikli sorunları, bankacılığın temel işlevi olan kaynakların toplanmasında ve yine bu kaynakların dağıtılmasındadır. Sistemimizde kaynak yetersizliği ve kaynakların kişiler, bölgeler ve sektörler arasında dengesiz bir biçimde dağılması olarak ortaya çıkan bu iki sorun, TBS'nin ve hatta TMS'nin ana sorunlarıdır.

Kaynak Yetersizliği

TBS'nin kaynaklarına ve bu kaynakların son yıllardaki gelişimine bakılırsa, kaynak yetersizliğinin banka sistemi için gerçekten önemli bir sorun durumuna dönüştüğü söylenebilir.

Bilindiği gibi bankalar, özkaynaklarından çok yabancı kaynaklara dayanarak uğraşında bulunan parasal kuruluşlardır. Nitekim 1975 yılı sonundaki verilere göre TBS'nde kaynakların yalnızca % 4,4'ü özkaynak (ödenmiş sermaye ve ihtiyat) tır. Yabancı kaynaklar ise toplam kaynakların % 95,6'sını oluşturmaktadır. Toplam kaynaklar içinde yabancı kaynak olarak T. C. M. B.'nden sağlanan reeskont ve avans olanaklarının önemi % 10,9, mevduatın önemi % 81,3, diğer taahhütler, tahviller ve fonların önemi de % 3,4'tür. Bu durumda toplam banka kaynaklarının % 81,3'ünü oluşturan mevduat üzerinde yapılabilecek bir analiz, kaynak yetersizliği sorununu tüm boyutlarıyla ortaya koyabilecektir.

TBS'nde toplam mevduat ve dolayısıyla toplam kaynaklar art-

(2) 1 emisyon bankası, 4 kalkınma ve yatırım bankası, 8 ihtisas bankası, 5 yabancı banka ve 26 ticaret bankası.

maktadır ama bu artış, özellikle 1975-1978 döneminde, iç kaynaklardan çok dış kaynaklara dayanan bir artış niteliğini taşımaktadır.

1974 yılı sonunda 99 milyar TL olan konsolide mevduat, içinde bulunduğumuz yıl olan 1978'in Ağustos ayı sonunda 227 milyar TL na ulaşmıştır. Yani yaklaşık % 130'a ulaşan bir artış sözkonusudur. Ancak bu artışın hemen hemen tamamına yakın bir kısmı, 1975 yılının başlarında alınan bir Karar ile yeniden işlerliğe kavuşturulan DÇM hesaplarından ve yurt dışındaki işçilerimizin gönderdikleri dövizlerden kaynaklanmaktadır. DÇM hesaplarının doğal olarak tümünün, işçi dövizlerinin ise dörtte birinin banka sistemine yansıtıldığının varsayılması ile yapılacak basit bir hesap, bu yargıyı doğrulayacaktır.

Mayıs 1975-Ağustos 1978 döneminde % 90'ı yurt dışında oturan gerçek ve tüzel kişilere (özellikle yabancı bankalara) ait olmak üzere TBS'ne yönelen 2,4 milyar dolar DÇM ve aynı dönemde 3,5 milyar dolar olarak sistemimize yönelen işçi dövizleri, bankalarımızın kaynaklarına, başta bankalar mevduatı ve tasarruf mevduatı olarak yansımış ve bir kısmı daha sonra ticarî mevduata dönüşmüştür. Bugünkü kurdan karşılığı 81,9 milyar TL olan bu tür kaynaklar ve «mevduatın çarpan etkisi» de dikkate alındığında TBS'nde geçtiğimiz yıllarda oluşan % 130'a yakın mevduat artışının gerçek nedenleri ortaya çıkmaktadır. DÇM girişlerinin durduğu ve 8 aylık dönemde yalnızca 539 milyon dolar işçi dövizinin geldiği 1978 yılında, yine ilk 8 ayda konsolide mevduatın yalnızca % 6,7 oranında (mutlak olarak 14,4 milyar TL) artması da aynı yargıyı güçlendirmektedir.

Özetle TBS'nde son yıllarda sağlanan kaynak artışı, hemen hemen tümüyle dış kaynaklıdır ve bu olgu, Türkiye'de, iç tasarruflara, iç kaynaklara dayanan bir kaynak artışının «yok» denilebilecek düzeyde olduğunu anlatmaktadır.

Direkt olarak ekonomimizin içinde bulunduğu enflasyonist ortamdan, Türk sanayiinin ithal ikamesine yönelik tüketim malları üreten yapısından ve sonuçta, Türk toplumunun daha gelişmeden bir «tüketim toplumu» durumuna dönüştürülmesinden kaynaklanan bu sorunun çözümü son derece güçtür.

Türkiye'de dışa bağımlı tüketim malı üreten sanayileşme dışa

bağımlı bir ödemeler bilânçosu ortaya çıkarmıştır; böyle bir bilânço döviz olarak T. C. Hazinesini dışa bağımlı kılarken dolaylı olarak TBS'ni de dışa bağımlı kılmıştır.

Ülkemizdeki enflasyonun ana nedenlerini de bu kısır-döngünün dışında aramak yanıltıcıdır. Yaratılan tüketim ekonomisini sürdürmek için sağlanan kısa vadeli dış borçlarla 1978 yılına kadar döviz gereksinmesi «kısmen» sağlanırken emisyon büyük ölçüde döviz girişine bağlı olarak artmış ve bu artış, 1977 yılı sonuna kadar süregelen enflasyonun ana nedeni olmuştur. 1978 yılında ise artık girişi duran dış kaynaklardan dolayı döviz gereksinmesi sağlanamayan sanayi sektörünün üretimindeki azalma ve buna karşılık tüketim toplumunun talebinin kısılamaması, bu yılın büyük rakamlara ulaşan enflasyonuna ana nedendir.

Ülkemizdeki enflasyonun önemli nedenlerinden biri olan ve yapısal bir özelliği bulunan TBS'ndeki iç kaynak yetersizliğini gidermeye yönelik bazı önlemlerin alınmasına karşın, çeşitli nedenlerle başarıya ulaşamamıştır.

Bir ekonomide iç kaynakların, tasarrufların yetersizliği karşısında başvurulacak çözüm yollarından ilki olan malî değerlerin çeşitlendirilmesi kısa dönemde olanaksız olup geriye tek çözüm olarak bu değerlere yeterli düzeyde faiz verilmesi kalmaktadır.

Şubat 1978'de alınan bir Karar ile tasarruf mevduatına verilen faiz oranlarının büyük ölçüde artırılmasına karşın bu önlem

— enflasyonun, dış kaynak gereksinmesi sağlanamayan sanayi sektöründeki üretimin düşmesi sonucu büyük boyutlara ulaşmasından ve

— ticaret bankalarımızın «faiz politikası»nı banka ve sanayi sermayesini özendirerek güçlendiren bir araç olarak görme alışkanlığından vazgeçememelerinden dolayı umulan sonuçları yaratamamıştır.

TBS'nde uzun dönemde iç kaynak yetersizliğinin giderilmesi büyük ölçüde varolan kaynakların dağılımındaki dengesizliğin giderilmesine bağlıdır.

Kaynakların Dengesiz Dağılımı

TBS'nin ana sorunu, varolan ve büyük ölçüde Sistem'in dışı bağımlı bir duruma dönüştürülmesiyle artırılabilen kaynakların dengesiz bir biçimde dağılmasıdır. Bu dengesizlik, kaynakların kişiler, bölgeler ve sektörler itibariyle dağılımında sözkonusudur.

Kaynakların Kişiler Arasında Dengesiz Dağılımı

Kapitalist yoldan kalkınma yöntemini benimseyen ve uygulayan her ülkede, belli bir evreye ulaşıldığında ortaya çıkan gelir dengesizlikleri büyük ölçüde Sistem'in özünden doğmaktadır ve bir yerde Sistem'in gereğidir, onu yaşatan olgudur. Yaratılan ya da sağlanan kaynakların kişiler arasında dengesiz bir biçimde dağılmasıyla ortaya çıkan bu olgu, «sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi»ne olanak sağlar. Kuşkusuz bu durumun doğal sonuçlarından biri de böyle bir sistemde tekelci güçlerin oluşmasıdır.

İlginç bir özellik olarak Türk Ekonomisi, kapitalizmin rekabetçi aşamasından geçmeden tekelci aşamasına girmiştir. 1950 li yılların başlarından itibaren izlenen politikayla getirilen her türlü araç, böyle bir ekonomik gelişmenin güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

1940-1978 dönemi, yine Türkiye'de yaratılan banka sermayesinin sanayi sermayesi ile bütünleşme dönemidir. Son yıllarda tartışılan «TBS'nde yoğunlaşma» ya da «TBS'nde paylaşım savaşı» denen olgu da sözkonusu bütünleşme aşamasının sürdüğünü göstermektedir.

Banka ve sanayi sermayesinin bütünleşmesiyle ortaya çıkan «malî sermaye», günümüz Türk ekonomisine yön veren ve varolan kaynaklardan «aslan payı»nı alan bir birliktir. Bu birlik, Türkiye'de özenle yaratılmış, oluşması için gerekli yasal koşullar hazırlanmıştır.

Akımca Türkiye'de malî sermayenin oluşmasına yol açan yasal dayanakların en önemlisi 1958 yılında çıkarılan Bankalar Kanunu ve bu Kanunun 38 inci maddesidir. Yıllarca ülkemizde «selektif kredi politikası»nın bir aracı olarak gösterilen bu madde, bankalara sermayelerinin % 25'inden fazlasına sahip oldukları iştiraklerine

sınırsız kredi açma olanağını tanıyarak banka sermayesi ile sanayi sermayesini bütünleşmeye yöneltmiş ve bunu büyük ölçüde gerçekleştirmiştir. Bunun sonucu olarak bugün TBS'nde önemli bir yeri bulunan 12 özel banka bir sanayi sermayesi grubuyla bütünleşmiş durumdadır. Sistemin doğal mantığı içinde eleştirilmesi güç bir durumdur bu. Çünkü benzer ekonomik sistemi uygulayan her ülke aynı evrelerden geçmiştir. AET'na üye ülkelerin bankacılık sistemleri incelendiğinde görülecektir ki bu ülkelerde sisteme çoğunlukla birer sanayi grubuyla bütünleşmiş üç-beş banka egemendir. Bu ülkelerin bir kısmında banka-sanayi sermayesi birliği sürerken, bir kısmında sanayi sermayelerinin sağlanan olağanüstü kârların sonucu olarak malî bağımsızlık kazandığı ve «çok uluslu ortaklıklar» durumuna dönüştüğü görülmektedir.

Bunun içindir ki ülkemizdeki gelişim, varolan düzenin ilkelerine göre eleştirilmesi güç bir gelişimdir. Ama eleştirilmesi mutlak gerekli bir yönü var. O da Türkiye'de banka sermayesinin ne tür sanayi ile birleştiğidir. Örneğin bir Banka, çok yerinde denilebilecek bir seçimle büyük ölçüde tekstil sanayii ile birleşir ve bu alanda «tekel» olurken, bir başka banka gazoz sanayii ile birleşmeyi yeğlemiş ve bu alanda «tekel» olmuştur. Varolan koşullarda eleştirilmesi gereken olgu sanırız buradadır.

Son «Yetki Tasarısı» ile gerçekleştirilmek istenen değişikliklerden biri de Bankalar Kanunu'nun 38 inci maddesini, bankaların sermayelerinin % 25'inden fazlasına sahip oldukları iştiraklerine kullandırabilecekleri kredileri de sınırlamayı amaçlamaktadır. Kanımca gerçekleşme olasılığı bile tartışmalı olan bu tür bir değişiklik, ne Türkiye'de bankaların paylaşımını, ne de malî sermayenin güçlenmesini engellemeyemez. Engelleyemediği gibi yıllardır izlenen ekonomik politikanın temel felsefesine de ters düşer ve düştüğü için de doğal olarak işlemez, işletilmez.

Özetle, TBS'nde kaynakların kişiler arasında dengesiz dağılımı doğaldır. Sistemin mantığı içinde doğal olmayan, rekabetçi kapitalizmi yaşamamış bir ekonomide, tekelci kapitalizmi rekabetçi kapitalizme dönüştürme yönündeki eğilimdir. Öyle görünüyor ki bu eğilim, bu sorunun ancak daha ileri bir ekonomik ve sosyal düzene geçmekle çözümlenebileceği gerçeğini unutmuş durumdadır.

Kaynakların Bölgeler Arasında Dengesiz Dağılımı

Türkiye’de bölgeler itibariyle büyük ve çeşitli dengesizliklerin bulunduğu yadsınamayacak bir olgudur. Bu dengesizliklerden biri de kredilerin bölgeler arasında dağılımındadır.

1977 yılı sonundaki Türkiye Bankalar Birliği kaynaklı verilere göre, banka kredilerinin yalnızca % 3’ü Doğu ve Güney-Doğu Anadolu bölgelerinde kullanılmıştır. Kredilerin % 34’ü Orta Anadolu, % 31,8’i Marmara, % 11,6’sı Akdeniz, % 10,2’si Ege ve % 9,4’ü de Karadeniz bölgelerinde kullanılmıştır. Aynı yıl sonunda Doğu ve Güney-Doğu Anadolu bölgelerinin Türk Bankacılık Sistemine mevduat olarak katkıları, bu bölgelerin ulusal gelirden aldıkları payın düşük olmasına koşut olarak % 6 dolaylarındadır. Özetle ülkemizin en az gelişmiş yöreleri TBS’ne kaynak olarak % 6 katkıda bulunurlarken kredilerden ancak %3 oranında pay alabilmişlerdir.

Ülkemizde, ulaşım güclüğü ve alt yapı eksikliği gibi özünde işletme tekniğinden ve bir ölçüde de alt yapı olanaklarının sağlanmasından kaynaklanan bir eğilimin sonucu olarak Doğu ve Güney-Doğu Anadolu’da yatırım yapılmaması gibi bir somut gerçek ortaya çıkmıştır. Bazı kalkınma ve yatırım bankalarının son yıllardaki çabalarına ve yine bazı çeşitli özendirici araçlara karşın bu bölgelerimizin ekonomik görünümü, hâlâ diğer bölgelerimizden çok farklıdır.

Bu durum, bu bölgelerin ekonomik özellikleri (hayvancılık ve tarım ve bunlara bağlı sanayileşme) dikkate alınarak Devlet girişimi ile gerçekleştirilecek alt-yapı tesisleri ve yatırımlarla değişebilir. Bunlar yapılmadan, banka kredilerinin kendiliğinden bu bölgelere yönelmesini beklemek bir yanılgıdan başka bir şey değildir.

Kaynakların Sektörel Dağılımındaki Dengesizlik ve «Aktif Karşılıklar Sistemi»

Merkez Bankası kaynakları 1977 yılı verilerine göre, banka kredilerinin % 21,6’sı tarım, % 26,6’sı sanayi, % 8,1’i dış ticaret ve turizm, % 32,2’si de ticaret sektörlerinde kullanılmıştır. Konut, imar ve inşaat kredileri ile malî amaçlı kredilerin ise toplam krediler içindeki payları sırasıyla % 7,8 ve % 3,8’dir.

Genel eğilim olarak 1970'li yıllarda tarım ve sanayi sektörlerinin toplam krediler içindeki önemi azalırken, «dağıtım ve hizmetler» sektörü olarak nitelenen ticaret sektörünün önemi artmıştır.

Önce tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olan ülkemizde tarımsal kredilerin durumunu değerlendirelim. Tarım sektörü 1974 yılının sonunda toplam banka kredilerinden % 25,8 oranında pay alırken bu oran sürekli olarak azalmış ve 1977 yılının 4 üncü ayı sonundaki verilere göre % 21,6'ya kadar düşmüştür. Tarım sektörünün ulusal gelirimize olan katkısı da dikkate alındığında bu oranın ne denli düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte bu tür oranlar, genellikle yüzeysel değerlendirmeler yapılmasına neden olmaktadır. Tarım sektörünün kredi durumunu gerçekçi bir biçimde değerlendirmek ise daha ayrıntılı verileri gerektirmektedir. Ülkemizde hemen hemen tarımsal kredi veren tek malî kuruluşun verilerine göre bu bankaca verilen 68 milyar Lira krediden küçük üretici ve köylünün aldığı pay yalnızca 5 milyar TL dir. Ve bu tutar, yine bu Banka'nın 23 milyar TL. olan gerçek tarımsal kredilerinin yalnızca % 21,6 sıdır. Bu banka tarafından verilen kredilerin 11 milyar TL. nın ise ticarî amaçlı olduğu belirtilmiştir. Ayrıntılı veriler böyleyken, tarım sektörünün en önemli sorunları olan verimsizliği ve tefeciliği ortadan kaldırmak kanımızca olanaksızdır.

Sanayi sektörünün TBS'nden aldığı kredileri özetle değerlendirmek için önce bir gerçeği yinelemek gerekiyor. Tüm çabalara karşın, Türkiye'de yıllardır desteklenen ithal ikamesine yönelik tüketim malları üreten sanayii nedense (!) bir türlü ara ve yatırım malları üreten sanayiye oluşturamamıştır. Böyle olunca da 1977 Nisan'ında toplam kredilerden % 26 dolayında pay alan sanayi sektöründe asıl olarak tüketim malları üreten sanayi finanse edilmiştir.

Ticaret sektörünün toplam kredilerden aldığı pay ise giderek artmış, 1977 yılında % 32,2'ye ulaşmıştır. 1974 yılında bu sektörün payı % 29 iken 1977 yılında böyle bir düzeye ulaşılması, Banka sisteminde son yıllardaki kaynak artışının en önemli nedeni olan DÇM hesaplarının tümüyle olmasa da ticaret sektörüne kredi olarak yoneldiğini göstermektedir.

Kredilerin sektörel dağılımı konusunda neler yapılabilir ve varolan kredi düzeni nasıl değiştirilebilir sorusu ise kolaylıkla yanıtla-

nabilecek bir soru değildir. Çünkü finansal alt-yapının önemli bir ögesi olan TBS'ndeki kredi düzenini tümüyle değiştirmek, temeldeki hırsız üretim yapısını ve üretim-bölüşüm ilişkilerini değiştirmeden olanaksızdır. Ancak bu demek değildir ki kısa dönemde bazı önlemler alınmaz. Başarı olasılığı tartışmalı olmakla birlikte bu tür önlemler de alınabilir. Kanımızca bu önlemler asıl olarak ihtisas bankalarının gerçek işlevlerini yerine getirmelerine ve banka kredilerinin asıl olarak ticaret sektörü yerine gerçek anlamda sanayileşmeyi öngören sanayi sektörünü ve büyük bir kredi gereksinimi bulunan tarım sektörünü finanse etmeye yönelik olmalıdır.

Merkez Bankası'nın çeşitli uygulamalarına (orta vadeli kredi, sanayi ürünleri ihracatının finansmanı gibi) karşın kredi düzeninin değişmemesi, bu düzenin temel çıkış noktası olan kârlılıkları etkilememesinden dolayıdır. Bu nedenle alınacak yeni önlemlerin amaçlarının gerçekleşme olasılığı, büyük ölçüde bu önlemlerin bankaların kârlılıklarını etkilemesine bağlıdır.

Banka kredilerinin ülkemizin çıkarlarına uygun bir biçimde sektörel dağılımını sağlamak için uygulanması gereken yöntem, bazı Avrupa ülkelerinde de uygulanan ve başarılı olan «Aktif Karşılıklar Sistemi» ya da daha özel olarak «Kredi Karşılıkları Sistemi»dir. Bu sistem banka aktiflerinin (kredilerinin) finanse edilmesi istenen sektörlerle göre karşılığa tâbi tutulmasını ve bu karşılıkların T. C. Merkez Bankası'nda selektif bir kredi politikasının kaynakları olarak toplanmasını amaçlamaktadır.

Bu sistemde yapılması gereken, banka kredilerini kullanıldıkları sektörlerle göre karşılığa tâbi tutmaktan ibarettir. Ülkemizin koşullarına ve değişen ekonomik gerçeklerine göre sanayi sektörüne kullandırılan krediler hiç karşılığa tâbi tutulmazken ya da tüketim, ara malı ve yatırım malı üreten sanayi için örneğin % 0 ile % 5 arasında karşılığa tâbi tutulurken, ticaret sektörüne kullandırılan krediler için karşılık örneğin % 20 olarak saptanabilir. Bu karşılıkların aynen mevduat munzam karşılıklarında olduğu gibi her ay sonunda gerçekleşen rakamlara göre Merkez Bankası'na yatırılması ve bu Banka'da biriken karşılıkların Devlet tarafından finanse edilmesi istenen alanlara yönltilmesi sağlanabilir.

Doğaldır ki T. C. Ziraat Bankası, Denizcilik Bankası, T. Halk

Bankası, Etibank ve Sümerbank gibi özel amaçlı bankalar için bu sistem salt her bankanın özel amacına göre uygulanmalı, bu bankaların özel amaç dışı kredileri oldukça yüksek (% 100'e kadar çıkabilen) karşılığa tâbi olmalıdır. TBS'nin en önemli sorunlarından biri olan «özel amaçlı» ihtisas bankalarının etkinliği böyle bir önlemlerle sağlanabilir. Bunun dışında bazı özel amaçlı bankaların (Denizcilik Bankası, Etibank, Sümerbank) içinde bulundukları çok uğraşılı kuruluşların bünyelerinden çıkarılarak bağımsız ortaklıklar durumuna dönüştürülmeleri ve salt özel amaçları çerçevesinde uğraşı gösteren bir yönetime kavuşturulmaları mutlak gereklidir. Bu iki önlem özel amaçlı bankaların etkinliklerinin sağlanması için alınması gereken önlemlerdir ve bunlar alınmadıkça bu bankalardan işlevlerini yerine getirmelerini beklemek olanaksızdır.

Yukarıda özetlenen sistem özünde «kredi karşılıkları sistemi» dir. Ancak biz bu sistemin kapsamının daha da genişletilmesi ve bankaların tasfiye olunacak alacakları ile iştiraklerini de içerecek bir biçimde «aktif karşılıklar sistemi» olarak uygulanması gerektiği düşüncesindeyiz. Günümüz koşullarında banka ve sanayi sermayesinin bütünleşmesi ancak bu tür bir sistemle yönlendirilebilir.

Aktif karşılıklar sisteminin başarılı olma şansının ne olduğu ise kuşkusuz sorulması gereken bir sorudur. Böyle bir sistemin başarılı olmasını engelleyen bir çok nedenin bulunduğu söylenebilir.

Örneğin bunlardan biri, belki de en önemlisi, bankalardan kredi kullanan kişilerin gerçek uğraşı alanlarının nasıl saptanacağıdır. Bir kredi müşterisinin hem sanayi hem de ticaret sektöründe uğraşı göstermesi durumunda, alınan kredinin hangi alanda kullanıldığını bankaların ve bankaları deontleyenlerin bilmeleri genellikle olanaksızdır. Bu sorunu çözmek için Türkiye'de bankaların denetiminden sorumlu olan kişilerin, Bankalar Yeminli Murakıplarının yetkilerinin artırılması ve Bankalar Yeminli Murakıplarına bankalardan kredi kullanan firmalar üzerine de denetleme yapma yetkisinin verilmesi kesinlikle gereklidir. Bu konuyla ilgili bir diğer düzenleme de bankaların bu sistemin yürütülmesi sırasındaki sorumluluklarının tutarlı yaptırımlara bağlanması olmalıdır. Bankaların yanı sıra kredi kullanan kişiler de kredilerin kullanılış alanlarına ilişkin yanlış beyanlardan sorumlu olmalı ve bu sorumluluklar etkili yaptırımlara bağlanmalıdır.

TBS'nde «aktif karşılıklar sistemi»nin başarılı olmasını engelleyebilecek bir neden de bankalarımızın müşterilerine açtıkları kredilerin bir kısmını kullandırmayarak bloke etmeleri yönündeki eğilimleridir. «Aktif karşılıklar sistemi» ile birlikte **mevduat blokajı oranlarının artması**, kuşkusuz bu sistemin başarılı olma şansını büyük ölçüde azaltabilir. Bu nedenle bu tür eğilimlerin tümüyle giderilmesine yönelik olmak üzere, 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'ndaki hükümlerin ve yaptırımların yeniden düzenlenmesi ve uygulamanın etkin bir biçimde denetimine yönelik çabaların sürdürülmesi gerekir.

BO RU SAN

Endüstrimizin, yaşıntımızın en önemli bölümlerinde önemi giderek artan, teknolojik alanda öncülüğü ilke bilen, içerde ve dışarda devleşen satış grafiğiyle, ulusal ekonomiye katkıda bulunan güçlü kuruluş...

su ve gaz boruları - sanayi boruları - profil borular - elektrik boruları - paslanmaz çelik borular - yassı çelik ürünler - düz ve oluklu galvanizli saçlar.

Peru Diz Çöküyor

Çeviren : **OYA ENÇ**

1968 yılının ekim ayında Peru'da gerçekleştirilen askeri darbe ve onu izleyen yönetim ekonomik ve sosyal çalkantılar içinde olan ülkeyi ciddi bir çıkmaza sokmuştur.

1979 senesi başında politik kuruluşların ve fazlasıyla bölünmüş olan sol sendikaların başlattıkları genel grev, IMF'in empoze ettiği ve General Perumudez Hükümetinin kabul etmek zorunda kaldığı mali ve ekonomik kalkınma planına karşı bir direniş mahiyetindedir. Genel grev tüm ülkede etkili bir şekilde sürdürülmüş, tüm faaliyetlerde yavaşlama görülmüştür.

Peru, dünyanın önde gelen borçlu devletlerinden biridir. Peru'nun dış borçları toplamı 3 milyar 600 milyon \$ dolayındadır. 1 milyar 400 milyon \$'ın 1979 yılında ödenmesi gerekmektedir. Bu rakam da 1978 yılı itibariyle ülkenin ihracat gelirinin % 67.8'ine tekabül etmektedir.

Bu durum karşısında hükümet mali krizi atlattıkça amaçla IMF ile görüşmelere başlamış ve 1978 yılı sonlarında borç ödemeleri ile ilgili olarak mali bir anlaşmaya varmış ve IMF'in «kemerleri sıkma politikasını» kabul etmek zorunda kalmıştır. Oysa general Perumudez «IMF'i ana kronik bir

kuruluş olarak gördüğünü ve bu kurumun sadece matematiksel ekonomiyi manipüle ettiğini belirtmişti.

IMF ile varılan anlaşma gereğince ilk partide Peru, 1979 senesinin hesaplarını kapatmak için 300 milyon \$ stand-by kredisi sağlamıştır. Daha sonra 200'den fazla yabancı banka, Sovyet Rusya ve birçok Avrupa ve Latin Amerika ülkelerinden prensip itibariyle 1 milyar 367 milyon \$ borç almayı sağlamıştır. Öte yandan 568 milyon \$'lık bir borcun ertelenmesi için Paris Klübü üyesi 14 ülke ile anlaşmaya varılmıştır.

General Alvarado tarafından başlatılan ilerici hareketten 10 sene sonra, birçok 3'üncü dünya ülkelerinde olduğu gibi, Peru IMF karşısında diz çökmek zorunda kalmaktadır.

Askeri yönetim 1980'lerde idareyi sivil yönetime devretme kararı almıştır. Haziran 1978 de bir Kurucu Meclis seçilmiştir, APRA isimli siyasal parti en önemli parti olmakla beraber, % 30 oranında oy ile sol ülkenin siyasal hayatında önemli bir yer tutmaya başlamıştır.

Sol'da yer alan kuruluşlar tek taraflı monatoryum (borç

ertelenmesi) den bahsederken uluslararası kuruluşlara boyun eğilmesinden şikayetçidirler. Yeni kredi sağlanması ve borç ödemelerinin geciktirilmesi ekonomiye pahalıya mal olacaktır. Bu tür reçeteler daha önceleri Arjantin ve Şili'de çok kez uygulanmıştır.

Bütçe açığını kapatabilmesi için Peru Hükümetinden ücret artışlarının sınırlandırılması, KİT'lere subvansiyonun kesilmesi ve kamu sektörüne ait kuruluşlarda, üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının ayarlanması istenmektedir. Nitekim bu fiyatlar 1978 yılı sonlarında önemli artışlara uğramıştır. Örneğin ulaştırma sektöründe fiyatlar % 100 artarken ücretler sadece % 28 oranında artmıştır. Beş sene de Peru halkının satın alma gücü % 40 oranında düşmüştür. Kamu sektörü bütçesinde kısıntı ise istihdam sorununu bir kat daha ağırlaştıracaktır. 30 bin işgücü ortadan kaldırılacaktır en azından. Ödemeler dengesindeki açığı kapatıp yeniden kurabilmek için Maliye Bakanı ekonomide dinamizm programını açıklamıştır. Özel sektöre öncelik tanınmaktadır. Ayrıca geleneksel ihracat ürünleri dışındaki ürünler sanayine yönelmesi amaçlan-

miş ve bu konuda özel sektör ve yabancı sermayenin etkinliğine güvenilmektedir. Maliye Bakanı bu açıklamayı yaparken 1982 yılında özel sektörün ekonomik hayattaki payının % 60'a ulaşmasını temenni etmiştir.

Gelir dağılımındaki dengesizlik, giderek büyüyen işsizlik oranı, büyük boyutlara ulaşan köyden kente göç Peru'yu her

an patlamaya hazır bir dinamit deposuna çevirmiştir.

Peru'daki mevcut hükümet, ABD'nin baskısı ile yavaş yavaş idareyi sivillere devretme kararı almıştır. Ancak, 1980'lere kadar bu devri-teslimin ülke zarara uğramayacak şekilde gerçekleştirilebilmesi şüpheli - dir.

Le Monde, Perşembe 10 Ocak sayısı, Baş yazısı

EMTIN BRANDA

Sanayii Kollektif Şirketi

MEHMET NALBANT VE ORTAĞI

- Teksa Döşemelik Ve Perdelik Kadifeleri
- Metsaş perdelikleri ve Saçakları
- Portatif piknik eşyaları, Kamp ve Dağ çadırları, Portatif Gardrop, Şemsiye
- Kamyon, Kamyonet örtüleri, otomobil dış Kılıfları, Balkon ve pazar Tenteleri
- Her Cins Branda ve Tentelik Kumaş imalâtı ve boya - apre işleri
- 3 Metre eninde Dekora, Evore perdelikler ve Brade Tül çeşitleri
Her model perde dikilir ve yerine Monte edilir

MAĞAZA : İ.M.Ç. 1 Blok No. 1303
Unkapanı - İST. Tel : 27 33 05

FABRİKA : Topçular Cicoz yolu Ferhat
Paşa Cad. No. 8/A Tel : 76 01 12

ÜLKE

EKONOMİLERİ

Hazırlayan : Aylâ SANATKÂR M. Sc.

H İ N D İ S T A N

Yüzölçümü (km²) 1,25 milyon

Nüfus (1977 tahmin) 620 milyon

Yıllık artış hızı (%) 1,8

✧ Politik Durum :

1977 yılı Mart ayında yapılan seçimler sonucunda beş parti bir araya gelerek milli koalisyon (Janata) oluşturmuşlardır. Morarji, Desai bu yeni kabineye Başbakan olarak atanmıştır. Aynı yılın Mayıs ayında koalisyonu oluşturan beş parti birleşerek Janata partisini kurmuşlar ve partinin Genel Başkanlığına Chandrasekhar'ı getirmişlerdir.

✧ Ekonomik Durum :

1977/78 yılını simgeleyen en önemli özellik, ekonomik büyümeyi önleyen engellerin ortadan kaldırılması olmuştur. Oysa geçmiş

yıllarda, gıda maddeleri ve döviz sorunu hükûmetin öncelikle ilgilenmesi gereken sorunlar olarak ortaya çıkıyordu.

Resmi fakat geçici rakamlara göre, toplam üretimdeki artış 1977 yılı boyunca ortalama % 5 civarında gerçekleşmiştir. Oysa bu oran 1976/77 döneminde % 3 olarak gerçekleşmişti. Bu olgu son yıllarda gözlenen en olumlu gelişme olarak kabul edilmektedir.

Bu gelişme tarımsal üretimde, hava koşullarının iyi gitmesi nedeniyle, izlenen artıştan kaynaklanmıştır. Tarımsal üretim 1977/78 döneminde 120 milyon ton civarında gerçekleşmiştir. Bu miktar 1976 1977'ye göre 10 milyon ton daha fazla olup hemen hemen 1975/76 döneminin rekor sayılabilecek düzeyine erişmiştir.

Tarımsal üretim, hava koşullarına bağlı olma özelliğini sürdürmekle beraber son yıllarda bunun önemini azaltıcı önlemlere başvuruluyor. Özellikle, yüksek verimli, değişik kaliteli tohum kullanılarak ekim yapılan alanlar çoğaltılıyor. Son iki yılda söz konusu alanlar 7,5 milyon hektardan 34,5 milyon hektara yükselmiştir. Ayrıca, sulama potansiyeli 47 milyon hektara yayılmış (toplam ekilebilir

alanlarını % 30'u) gübre tüketimi 3 milyon tondan (1975/76), 4 —
4

milyon tona (1977/78) yükselmiştir. Tarımsal üretimde gözlenen bir diğer olumlu gelişme ise sınai ürün üretiminde ortaya çıkan artıştır. (Tablo : 1) .

(Tablo : 1)
TARIMSAL ÜRETİM
(Milyon ton)

	1974	1975	1976	1977	1978*
Pirinç	44,1	39,3	48,7	42,8	48
Buğday	21,8	24,1	28,9	29,1	30
Diğer Hububat	104,7	99,8	121,0	111,6	120
Yağlı tohumlar	8,9	8,5	9,9	7,8	—
Şeker kamışı	14,4	14,7	14,4	15,8	—
Pamuk (milyon balya)	6,3	7,2	6,0	5,8	6,4
Jüt (milyon balya)	7,7	5,8	5,9	7,1	6,9

* Geçici Rakamlar

Kuraklık ve siklonun olumsuz etkilerine rağmen pamuk üretiminin 1977 yılında % 10 artış gösterdiği bildirilmektedir. Anılan yıl içinde şeker üretiminde artış izlenirken, tütün ve jüt üretiminde bir önceki yıla göre azalma olmuştur. Fakat tüm bu olumlu gelişmelere rağmen yetkililer, bir çok sınai ürün üretiminin durgun bir seyir izlediğine, bazılarının ise çok yavaş arttığına değinerek gelecek için duydukları kuşkuyu ortaya koymaktadırlar.

Tarım kesimindeki bu olumlu gelişmeye rağmen sınai üretimde 1975/76 ve 1976/77 yılında izlenen olumlu gelişmenin 1977/78'de sağlanamadığı belirtilmektedir (Tablo : 2).

(Tablo : 2)
SINAI ÜRETİM

Yıllar	1970=100	Değişim (%)
1971	104,2	+ 4,2
1972	110,2	+ 5,8
1973	112,0	+ 1,6
1974	114,3	+ 2,1
1975	119,7	+ 4,7
1976	132,4	+ 10,6
1977 (Ocak/Ekim)	139,1	+ 6,3

Sanayi sektöründeki bu gerileme, elektrik üretiminin yetersizliğine, imalat sanayinin büyük bir bölümünün 1976/77 yeterli artışın sağlanamadığı tarımsal ürünlere bağıllığına ve reel milli gelirdeki artış hızının yavaş olmasına bağlanmaktadır.

Hindistan'da ekonomik büyüme hızını olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biri de 1976/77'de daha da belirginleşen yüksek fiyat artışlarıdır. Yeni hükümet fiyat artışlarını önleme gayesiyle önlemlere başvurmuş bu amaçla ülke ekonomisi açısından gerekli malların ithaline, Hükûmetin stok etmiş bulunduğu malların ihracına hız vermiş ve para-kredi politikasını sıkı bir şekilde denetimi altına almıştır. Bu önlemler sonucunda 1977/78 döneminde, toptan eşya fiyatları = 1,5 oranında düşmüştür.

* Dış Ticaret

Dış ticarete izlenen olumlu gelişme ihracatın ortalamadan çok artmasına bağlanmaktadır. 1976/77 döneminde = 27 artan ihracat 1977/78 döneminin ilk aylarında = 10,5 artmıştır (Tablo 3).

(Tablo 3)

İHRACAT

(Milyon Rs)

	1976/77	Pay (%)	Değişim (%)
Teknik Malzeme	5,544	11	+ 34
Pamuk İpliği	5,380	10	+ 54
El İşleri	4,024	8	+ 60
Çay	2,929	6	+ 24
Demir-Çelik	2,830	6	+ 316
Deri ve Deri Mamulleri	2,635	5	+ 31
Demir Cevheri	2,385	5	+ 12
Küspe	2,238	4	+ 132
Jüt	2,008	4	— 20
Balık ve Deniz Ürünleri	1,803	3	+ 42
Şeker	1,481	3	— 69
Kahve	1,141	2	+ 71
Kimyasal Maddeler	1,091	2	+ 28
Diğerleri	15,945	31	+ 31
TOPLAM	51,434	100	+ 27

İhracattaki artışa karşılık, ithalat 1976/77'de % 4 azalmış ve geçen yılın ilk sekiz ayında da ılımlı bir ölçüde artmıştır (Tablo 4).

(Tablo 4)

İTHALAT
(Milyon Rs)

	1976/77	Pay (%)	Değişim (%)
Petrol ve Petrol Ürünleri	14,121	28	+ 15
Sermaye Malları	10,078	20	+ 4
Gıda Maddeleri	8,786	17	— 35
Metal	3,795	7	— 8
Gübre	2,612	5	+ 56
Kimyasal Maddeler	1,372	3	+ 12
Pamuk	1,295	3	+ 359
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	1,180	2	+ 594
Kâğıt ve Kâğıt Mamulleri	622	1	+ 8
Yün	263	1	+ 1
Diğerleri	6,620	13	+ 39
TOPLAM	50,744	100	— 4

Toplam ithalattaki bu kısmi kararlılık onun yapısındaki önemli değişimleri özellikle gıda malları satın alımındaki dramatik düşüşü maskeleymektedir. Buna karşılık iç üretim azlığı pamuk, hayvansal ve bitkisel yağ ithalini fazlalaştırmıştır. Ülke içi gübre kullanımının artması bu malın ithalini de önemli ölçüde artırmıştır. İlgililer, plastik ile makina ve teçhizat ithalatındaki artışı da kayda değer bulmaktadırlar. 1976/77'de % 15 dolaylarında artan petrol ithalatının 1977/78'de de aynı oranda artması beklenmektedir.

35. Kuruluş Yılında TRANSTÜRK GRUBU

Transtürk Holding iştiraklerinin toplam öz varlığı:
(Sermaye + İhtiyatlar)

1 milyar 71 milyon lira

(1977 yılı kârları dahil edilmemiştir.)

Bu öz varlık içinde Transtürk Holding'in payı:
533 milyon lira (%49.70)

Transtürk Holding iştiraklerinin 1977 yılı toplam cirosu:
4 milyar 851 milyon lira

(Grubumuzun temsilcisi bulunduğu dış ülkelerdeki firmaların, resmî ve özel sektörle gerçekleştirdiği cirolar bu tutarlara dahil değildir.)

Transtürk Holding iştiraklerinin 1977 yılı toplam kârı:
411 milyon lira

1977 Faaliyetleri sonucu tahakkuk eden Kurumlar ve Gelir Vergisi:
235 milyon lira

1977/1978 Dönemi ihracat tutarı:
512 milyon lira

(Yukardaki tutarın 213 milyonu direkt, 229 milyon liralık bölümü ise komisyonlu ihracatlardan oluşmaktadır. İhracat tutarı 1 Mart 1978 tarihinden evvelki döviz kurlarına göre hesaplanmıştır.)

Transtürk Grubunda çalışan eleman sayısı:
5 195 kişi

Transtürk Holding'in ortak sayısı (yaklaşık):
6 000 kişi

**TRANSTÜRK
HOLDİNG**

**“Bir de
Garanti Bankasında
hesap açın!”**

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

“Yeni bir hesap... yeni bir garanti”

ÇBS PLÂSTİK BOYA duvarlarınıza kanat gersin...

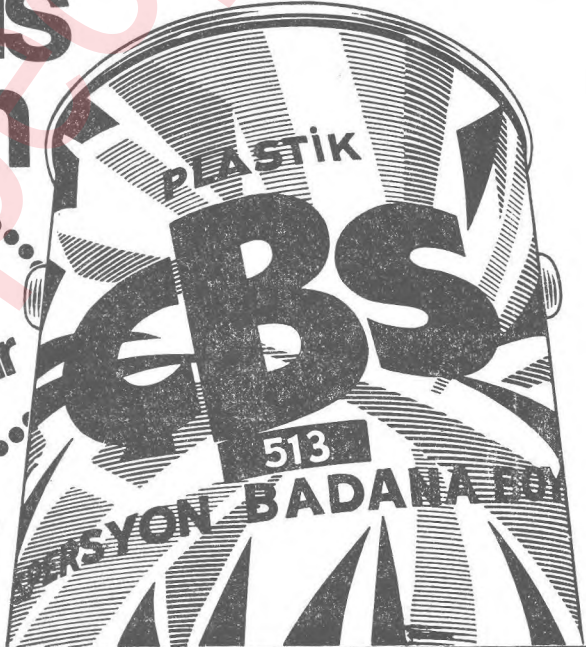
Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

daha
iyisi
yoktur

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeşim Sok. No. 44/3 İstanbul
Telefon: 43 49 55

İktisatçılar Dünyası

Büyük İktisatçıları

Tanıyalım :

Prof Dr. Edmond Malinvaud
ve «Temel Değişmez» (*)

Prof. Dr. J. ATTALI

(IX. Paris Üniversitesi
ve Politeknik Okulu)

Prof. Dr. Edmond Malinvaud 2. Dünya Savaşından bu yana Fransız iktisat biliminin gösterdiği gelişmelerin hem bir aynası, hem de bir sonucu olarak nitelendirilir. Temel eğitimi mühendislik olan Malinvaud, iktisat dünyasına, hangi politik sistem söz konusu olursa olsun, bir ekonominin hiç değişmeyecek temel strüktürünü ve bağımsız bir iktisat bilimine yeni bir bilimsel temeli arayarak

tek başına büyük bir yalnızlık içinde girdi ve bunu yaparken de kavramların matematiksel formalizasyonunu ve genel bir kuşkuculuğu kendine başlıca araç edindi.

Günümüzde ise bu yalnız insan, egemen düşüncenin geometrik merkezi oldu: **İktisadi İrdelemeler ve İstatistik Ulusal Enstitüsü** Başkanı, Toplumsal Bilimler Yüksek İrdelemeler Okulu hocası ve bir sıra kuramsal iktisat semineri yöneticisi olarak, bir yandan pek çok iktisatçının yetişmesine ve hükümetlerin aldığı ekonomik kararların bilimsel yönden temellendirilmesine ve aydınlatılmasına çalışarak, diğer yandan uluslararası kongrelerin yönetimine koşturarak, hem yönetsel hem de bilimsel işlevlerini birlikte koruyarak tüm iktisat biliminin üstünde bir güneş gibi ışımkatırdı.

Malinvaud'ya göre, iktisat bilimi, tutarlı ve soyut modellerden oluşan bağımsız ve saf bir bilimdir. Fizik bilimi ne denli

(*) «Temel Değişmez»i fransızca «invariant fondamental» karşılığı kullanıyoruz. (Ç. N).

objektif ise iktisat da o denli objektif olmalıdır. Örneğin ekonominin dinamiğinin matematik formalizasyonu yapılamadığı sürece iktisadi büyümenin çözümlemesini yapmanın ne olanağı ne de anlamı vardır.

Aynı biçimde, iktisatçı da, Malinavud'ya göre, bilimini, var saydığı ve önerdiği toplum tipi ne olursa olsun her kuramın zorunlu biçimi olan matematik bir söylev olarak düşünmelidir: Kısaca, bilim, formalize edilmiş kavramlar setine ve bu kavramlardan çıkan modellere indirgenmektedir. Bu belki az, ama aynı zamanda da çok şey demektir. Çünkü kuramsal aygıt daki hiç bir şey, gerçeğin şu ya da bu tür politik çözümlemesini çürütücü nitelik taşımaz. İktisatçı, her türlü değer yargısından ve politik angajmandan kaçınmak zorundadır.

Çözümleme yöntemi şöyle tanımlamaktadır: «Gerçeği anlayabilmek için, onun üzerinde herhangi bir teşhiste bulunmadan önce, en genel durumlar için geçerli soyut kanunlar oluşturmak gerekir. Böylece her gerçekliğin özü olan şeye varılır: **Değişmez temel** (invariant fondamental.) Bu yapıldıktan sonra, buradan gerçeğin çözümlemelerini sağlayan ve ikti-

sat kanunları veren daha uygun, daha «özgül» (spécifique) modeller oluşturulabilir.»

Bu sorunsal içinde Malinvaud'un teoriye yaptığı katkılar çok önemlidir. Vardığı sonuçlar somut dünya ile ilgili olmasa ve hiç bir toplumsal-ekonomik sisteme dayanmasa da, bir piyasa ekonomisinin işleyişinin kavramsallaştırılmasının (conceptualisation) ortaya çıkardığı tüm sorunlara değinmektedir: Fiyatlar nasıl belirlenmektedir? Yatırım nasıl belirlenir? Niçin kaynakların eksik kullanımı söz konusudur? v.d. 1953'den başlayarak, Malinvaud, piyasa ekonomisinin dinamiğini irdeliyerek matematiksel iktisata asalet mektuplarını vermiştir.

A — Politik

Daha sonraları, ya piyasa-daki ardıl yaklaşımlar (approximations successives) mekanizması yardımıyla, ya da tüketici özgürlüğünün etkin bir planlama teknolojisi içinde nasıl yer alacağı ve piyasa ekonomisinin tam olarak haber alan bir planlama düzeyi ile birlikte işleyiş koşullarını aydınlatarak, merkezi bir planlama örgütü tarafından fiyatların belirlenmesi süreçleri üzerinde çalıştı. Bu-

gün, kavramsal çalışması, iktisadi dengesizlik etmeni olarak piyasaların işleyişindeki kusurların çözümlenmesine değin yayılmış bulunmaktadır.

Kuşkusuz bu tür kuramsal çalışmadan ne ekonominin ve bunalımının toplu bir görüşü, ne de bir toplum projesi çıkmaktadır. Buna karşılık, günümüzün gerçek ve somut sorunlarına bir yaklaşım yöntemi çıkmaktadır ki, bu da hiç yabana atılacak bir şey değildir.

Malinvaud'un «Fransız Ekonomisinin İktisadi Büyümesi» kitabı, Friedman'ın «Birleşik Devletlerin Parasal Tarihi» kitabına oranla çok daha açık olarak matematiksel iktisat kavramlarından hareketle gerçeğin gözlemlenmesinin ve anlaşılmasının güç ve sınırlarını göstermektedir. Aynı biçimde Malinvaud işsizliği ideal model ile gerçek arasındaki sapma ve somut ekonomilerin kusurlarının bir «toplama» olarak açıklarken, iktisat bilimi anlayışını ve kuramsal sorunsalını ampirik olarak bu düzeyde ortaya koymaktadır.

Bu çalışmaların toplamından günümüz iktisatçısının savaş sonrası mühendisiyle birleştiği büyük bir **birlik** çıkmaktadır. Malinvaud'ya göre ku-

ramsal olarak mükemmel bir iktisat sistemi tanımlamak olası olduğu içindir ki günümüz bunalımı mükemmel model ile gerçek arasındaki ayrımlarla açıklanabilmektedir. Bu nedenle iktisatçının politikacıya toplumsal sistemin etkinliğinin artırılması ve kusurların kökenlerinin araştırılmasından başka bir önerisi olamaz. Etkinliğin araştırılması dışında düşünülecek bir iktisadi eylem yoktur, çünkü tüm geriye kalan **politik**tir, yani, Malinvaud'ya göre, **a-ekonomiktir**.

Gelecek, Malinvaud'nun açtığı ve bugün egemen olan bu yolun salt bir başlangıç mı yoksa bir son mu olduğunu gösterecektir.

Bu sorunsal, hiç kuşkusuz, ne görünmek istediği denli ideolojik yönden tarafsız, ne de o denli evrenseldir. Fakat, topluma ve ekonomiye ilişkin bilgi birikimi sürecinde bu sorunsal önemli bir işlev görmüştür ve görmektedir de. Prof. Dr. Malinvaud bu sorunsalın oluşturulmasında ve yayılmasında başat bir rol oynamaktadır. Kimbilir, belki de bunu yaparken aynı zamanda kendisinin aşılmasının da koşullarını hazırlamaktadır.

(Çeviren : Kaya ARDIÇ)

(Kaynak : Le Monde, 11 Nisan 1978).

**Sevgili
iktisatçılar...**

**Dergiye ilân
veriniz,**

*

**Dergiye ilân
bulunuz,**

*

**Zira bu eser
sizindir !..**

POLYÜRETHAN (Sünger) Sa-
nayiinde Sizlere Üstün Kalitesi
Sürâtlî Servisi ile En Yakın
Olan Tek Firmadır.

MERKEZ :

İSTANBUL FABRİKASI

Yemeniciler Cad. 65/304

Karaköy — İSTANBUL

Tel. : 43 09 68 - 44 70 82 - 45 18 90

ŞUBE :

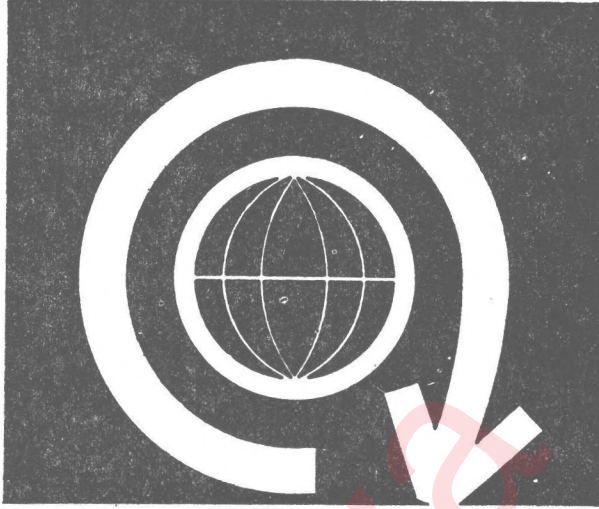
ANKARA FABRİKASI

Modern Çarşı Kat. 3

No. : 401

Ulus — ANKARA

Tel. : 11 95 65

Türkiyede ve bütün dünyada

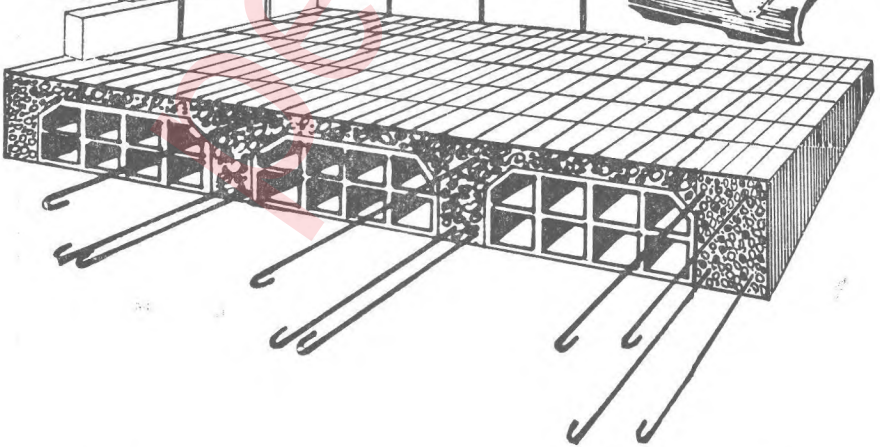
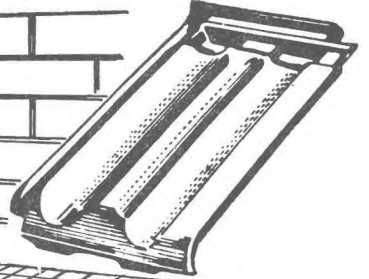
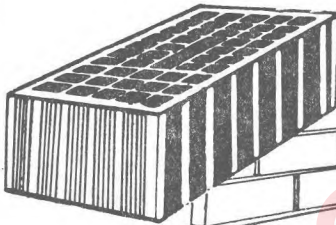
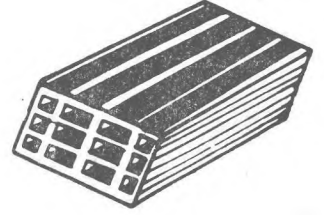
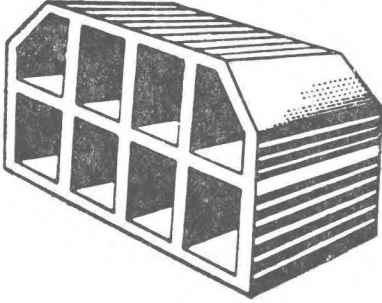
İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

TUĞLA-KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy-İstanbul Tel.36 13 42- 36 48 98

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpazarı-İstanbul

Tel. : 43 20 55

Harbiyedeki YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'nde bulunan standımızın görülmesini rica ederiz.

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİVACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ

ARKADA

KALMAMALI..!

**YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAİMA.**

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

**TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ DE SİZE GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE**

- ENERJİ KABLOLARI (20 KV a kadar)
- TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
 - 1800 çiftte kadar çok perli askı telli veya ekranlı yeraltı tipi.
 - Jonksiyon kablo
 - Tamdolu kablo
 - Camper teli
 - Askı telli, askı teli, dış tesisat kablo
- TESİSAT KABLOLARI
- PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR
 - Gemı tipi kablolar
 - Televizyon anten kabloları
 - İstek üzerine her tip özel kablo

VE

- EMAYE BOBİN TELLERİ (0.05 ile 3.00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen
İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

Dizel yağlarında
çıgır açtık.

Dizellerin yeni güçlü yağı yine Mobil'den !

yeni Mobil Delvac super 20W-50

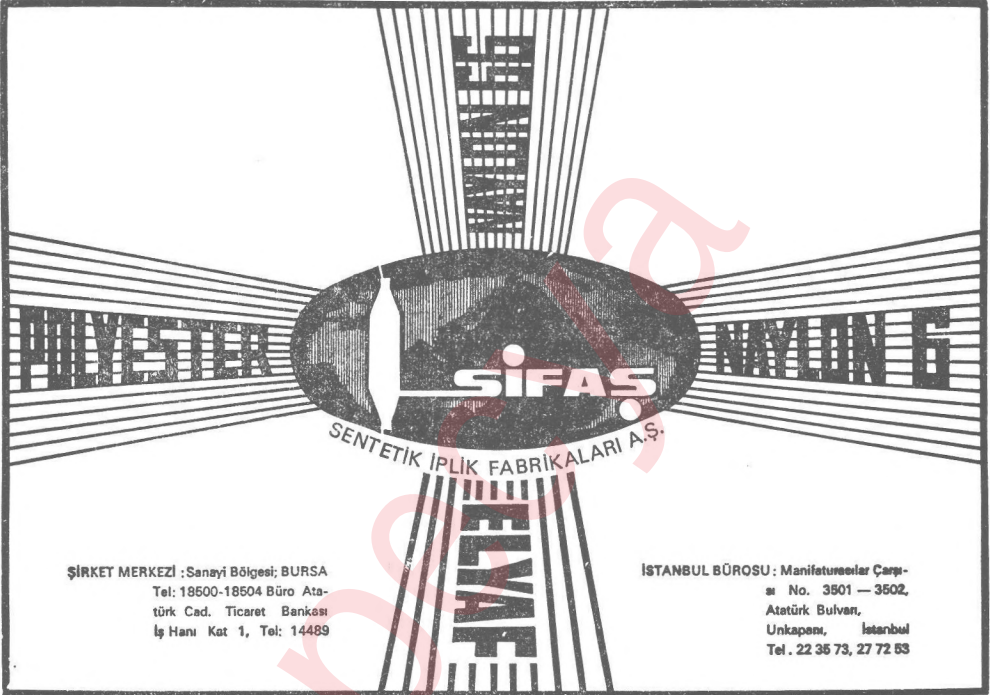
Bir dizel yağının kalitesi uluslararası kuruluşlarca septanan çeşitli deneylerle ölçülür. Bu deneyler arasında en ağır koşulları içeren API-SE ve CD, MIL-L-2104C ve MIL-L-46152 deneyleridir.

Türkiye'de söz konusu üç deneyin gerektirdiği koşullara uyan ilk ve tek dizel yağı Mobil Delvac Super'dir. Bu üstün özellikleri nedeniyle Mobil Delvac Super

- Her tür dizel motorunda kullanılır.
- Motorun içinde ilerlerde sorun yaratabilecek birikinti ve çökeleklerin meydana gelmesini önler.
- Paslanmanın yol açacağı aşınmaları önler.
- En soğuk iklimlerde bile akışkanlığı SAE 20W düzeyinin altına düşmez.
- Soğuk havalarda motorun derhal çalışmasını sağlar ve her tarafa gabucak ulaşır sürtünmeden oluşabilecek aşınmaları önler.
- Sıcak iklimlerde ise akışkanlık SAE 50 düzeyini korur.
- Yağ basıncının düşmesini önler.
- Yapısal özellikleri nedeniyle yanmaz ve eksilmez.
- Ulaştığı bütün yerlerde koruyucu yağ tabakası oluşturduğu için aşınma en düşük düzeydedir.

Dolayısıyla motorun ömrünü uzatır, bakım ve onarım masraflarının azaltılmasını sağlar.

**Mobil Delvac super
her mevsimin dizel yağı.**

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Ata-
türk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel. 22 35 73, 27 72 53

İnşaatta güvenilir isim: Kutlutaş.

KUTLUTAŞ NELER YAPAR?..

- Makine ve teçhizat imalatı, mekanik montaj, elektrik enstrümantasyon, izolasyon, çelik konstrüksiyon ve inşaat işleri dahil komple anahtar teslimi sanai tesisler:

- Çimento Fabrikası
- Şeker Fabrikası
- Kağıt Fabrikası
- Tekstil Fabrikası
- Seramik Fabrikası

- Sun'î Gübre Fabrikası
- Halı Fabrikası
- Enerji Santrali
- Cevher İşleme Tesisleri
- Asit Fabrikaları
- Malt Fabrikası
- Petrol ve Petro - Kimya Tesisleri
- Tank Çiftliği, Petrol Boru Hattı ve Tesisleri

● Özel İnşaat Tekniği Gerektiren Yapılar:

- Betonarme, hiperbolik - paraboloid Soğutma Kuleleri
- Betonarme Yüksek Bacalar
- Betonarme Silo ve Kuleler

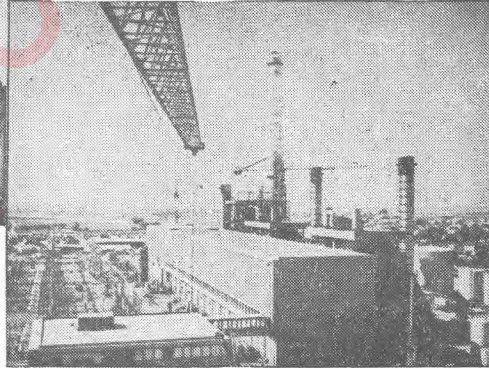
● Konut ve Turistik Tesisler

● Otel, Okul ve Hastaneler

Inter-Continental, İstanbul

Daura Kuvvet Merkezi, Bağdat

KUTLUTAŞ

İNŞAAT VE TİCARET ŞİRKETİ LİMİTED ŞTİ.

Atatürk Bulvarı, No. 193/2-3
Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 18 22 00 - 5 hat

Tlx.: 42201 ktlm tr

Tlg.: KUTLUTAŞLIM ANKARA

obal®

DOMATES SALÇASI

SOYULMUS BÜTÜN
DOMATES ve
KONSERVELERİ

Her
mevsimde
doğadan
sofranıza

Genel dağıtım
Gönen Gıda Sanayi A.Ş.
Tersane cad. Fıtuhat sok.no.21
Tel: 44 57 86 - 49 55 30 İSTANBUL

Konforlu ve güvenli yakın ulaşım için:

OTOMARSAN O 309 D Mercedes-Benz midibüs

Bugüne kadar, uzun O 302 Mercedes-Benz otobusleriyle uzun mesafe yolcu taşıma sorununu çözen Otomarsan, şimdi de konforlu ve güvenli yakın ulaşım için, 22 kişilik yepyeni O 309 D Mercedes-Benz midibüsü hizmetinize sunuyor

Otomarsan O 309 D Mercedes-Benz midibüs il-ilçe, ilçe-köy arası ulaşımı; fabrika, okul, otel ve çeşitli kuruluşların personel taşıma hizmetleri; turizm; otobüs ve uçak terminal seferleri ve belediyelerin yolcu taşıma hizmetleri için en ideal araçtır.

Mercedes-Benz

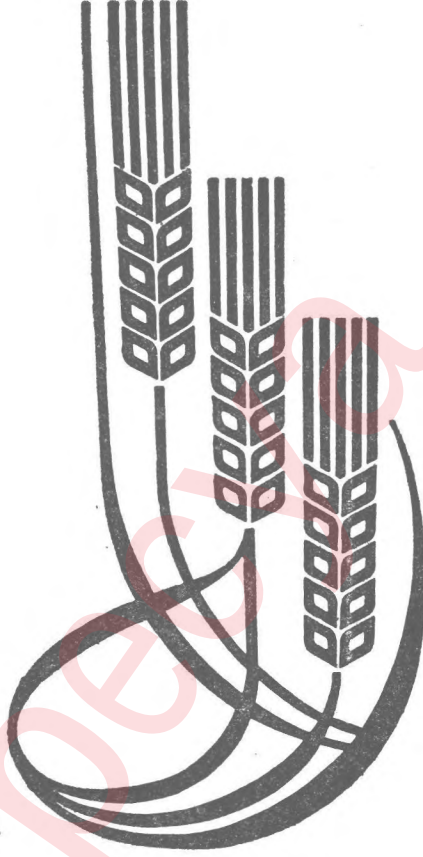
OTOMARSAN

"Yurt dışına taşan kuruluş"

P.K. 2. Davutpaşa - İstanbul Tel: 76 05 55

ADWAC

MUK.

T.C.ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

